

**AZ EURÓPA TANÁCS
KERETÉBEN ELFOGADOTT
DOKUMENTUMOK**

EGYEZMÉNY
AZ EMBERI JOGOK ÉS ALAPVETŐ SZABADSÁGOK
VÉDELMEÉRŐL¹
(szemelvények)

Az aláíró Kormányok, az Európa Tanács tagjai,

tekintettel arra, hogy az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, amelyet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése 1948. december 10-én meghirdetett;

tekintettel arra, hogy ez a Nyilatkozat a benne lefektetett jogok általános és hatékony elismerésének és megtartásának biztosítását célozza;

tekintettel arra, hogy az Európa Tanács célja a tagjai közötti szorosabb egység megvalósítása és hogy e cél elérésének egyik módszere az emberi jogok és alapvető szabadságok megóvása és további fejlesztése;

újra megerősítve mélységes hitüket azokban az alapvető szabadságokban, amelyek az igazság és a béke alapjai a világon és amelyek fenntartásának legjobb eszköze egyrészt a hatékony politikai demokrácia, másrészt azoknak az emberi jogoknak a közös felfogása és tiszteletben tartása, melyeken ezek a szabadságok alapulnak;

abban az elhatározásban, hogy – mint az európai országok hasonló felfogású kormányai, melyek a politikai hagyományok, eszmények, a szabadság és a jog uralma² közös örökségével rendelkeznek – megteszik az első lépéseket egyes, az Egyetemes Nyilatkozatban foglalt jogok közös biztosítására;

az alábbiakban állapodtak meg:

[...]

I. FEJEZET – JOGOK ÉS SZABADSÁGOK

5. cikk – Szabadsághoz és biztonsághoz való jog

1. Mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra. Szabadságától senkit nem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és törvényben meghatározott eljárás útján:

[...]

---

¹ Az Egyezményt 1950. november 4-én fogadták el, s az 1953. szeptember 3-án lépett hatályba. Kihirdette az 1993. évi XXXI. törvény. E. T. S. No. 005.

² Az angol „rule of law” kifejezést magyarra „jogállamiság”-ként szokták fordítani.

e) Törvényes őrizetbe vétel fertőző betegségek megakadályozása céljából, valamint elmebetegek, alkoholisták, kábítószer-élvezők vagy csavargók* őrizetbe vétele.

[...]

14. cikk – A megkülönböztetés tilalma³

Az Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden hátrányos megkülönböztetés, például nem, faj, bőrszín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés⁴ nélkül kell biztosítani.

[...]

II. FEJEZET – EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA⁵

19. cikk – A Bíróság felállítása

A magas szerződő felek által az Egyezményben és az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvekben vállalt kötelezettségek tiszteletben tartásának biztosítása céljából az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: a Bíróság) létesül. A Bíróság állandó jelleggel működik.

20. cikk – A bírák száma

A Bíróság ugyanannyi bíróból áll, mint amennyi a magas szerződő felek száma.

21. cikk – A hivatalviselés feltételei

1. A bírácoknak a legmagasabb erkölcsiséggel kell rendelkezniük, és vagy magas bírói hivatal betöltéséhez szükséges képzéssel kell bírniuk, vagy elismert szakértelemmel bírói jogásznak kell lenniük.

2. A bírák egyéni minőségükben vesznek részt az ítélezésben.

3. Hivatali idejük alatt a bírák nem vállalhatnak semmi olyan tevékenységet, amely összeférhetetlen a függetlenségükkel és pártatlanságukkal vagy egy teljes munkaidőt igénylő tisztség betöltésének követelményeivel; e rendelkezés alkalmazásával kapcsolatos kérdésekben a Bíróság dönt.

---

* Az Európa Tanácson belül is megfogalmazódtak olyan vélemények, melyek szerint ezzel kapcsolatosan szükséges annak kinyilvánítása, hogy a csavargó kifejezés nem, vagy nem szükségszerűen vonatkozik a vándorló népekre.

³ Az Egyezményt kihirdető jogszabály csak a „megkülönböztetés” kifejezést használja itt az angol „discrimination” fordítására, a „hátrányos megkülönböztetés” fordítás azonban itt is egyértelműbb lenne.

⁴ Itt a „megkülönböztetés” alatt (az angol eredetiben „discrimination”) természetesen hátrányos megkülönböztetés értendő.

⁵ Az Európai Emberi Jogi Bíróság napjainkig több, kisebbségi tárgyú ítéletet hozott, lásd pl. itt 18. old. 34. lábjegyzet.

22. cikk – A bírák választása

1. A bírákat a Parlamenti Közgyűlés valamennyi magas szerződő fél tekintetében szótöbbséggel, a magas szerződő fél által állított három jelöltet tartalmazó jegyzékből választja.

2. Ugyanezt az eljárást kell követni a Bíróság kiegészítésére új magas szerződő felek csatlakozása, valamint az esetenkénti üresedések betöltése alkalmával.

23. cikk – A hivatalviselés ideje

1. A bírákat hatéves időszakra választják. A bírák újraválaszthatók. Mindamellett az első választáskor megválasztott bírák felének hivatalviselési ideje három év elteltével lejár.

2. Azokat a bírákat, akiknek hivatalviselési ideje a kezdeti három év elteltével lejár, az Európa Tanács Főtitkára az első választást követően haladéktalanul sorshúzással választja ki.

3. Avégből, hogy hacsak lehetséges, a bírák hivatalviselési idejét minden harmadik évben megújítják, a Parlamenti Közgyűlés minden újabb választást megelőzően határozhat úgy, hogy egy vagy több megválasztandó bíró hivatalviselési ideje eltér a hatévi időszaktól, de az ekkor sem lehet kilenc évnél hosszabb és három évnél rövidebb.

4. Ha egyszerre több választásra is sor kerül és a Parlamenti Közgyűlés az előző bekezdést alkalmazza, a hivatalviselési idők elosztása közvetlenül a választás után, az Európa Tanács Főtitkára általi sorshúzással történik.

5. Az a bíró, akit egy hivatalviselési idejét le nem töltött bíró helyére választottak, tisztségét elődje hivatali idejének hátralevő időszakára viseli.

6. A bírák hivatalviselési ideje 70. életévük betöltésekor lejár.

7. A bírák utódjuk megválasztásáig viselik tisztségüket. Hivatali idejük lejártá után is eljárnak azonban a már folyamatban levő ügyekben.

24. cikk – Elmozdítás

Bírót csak a többi bíró arra vonatkozó kétharmados többséggel hozott határozatával lehet hivatalából elmozdítani, hogy többé már nem felel meg a tisztsége ellátásához megkívánt feltételeknek.

25. cikk – A Bíróság Hivatala és jogi titkárai

A Bíróság Hivatallal rendelkezik, melynek működését és szervezetét a Bíróság eljárási szabályzatában kell megállapítani. A Bíróság munkáját jogi titkárok segítik.

26. cikk – A teljes ülés

A Bíróság teljes ülése

a) megválasztja az elnökét és egy vagy két alelnökét hároméves időtartamra, akik újraválaszthatók;

b) meghatározott időtartamra Kamarákat állít fel;

- c) megválasztja a Bíróság Kamaráinak elnökeit; akik újraválaszthatók;
- d) elfogadja a Bíróság eljárási szabályzatát; és
- e) megválasztja a Hivatalvezetőt és egy vagy több helyettesét.

27. cikk – Tanácsok, Kamarák és a Nagykamara

1. Az eléje terjesztett ügyekben a Bíróság háromtagú bírói tanácsban, hét bíróból álló Kamarában vagy tizenhét bíróból álló Nagykamarában jár el. A Bíróság Kamarái meghatározott időtartamra tanácsokat hoznak létre.

2. Hivatalból tagja a Kamarának és a Nagykamarának az érdekelt állam tekintetében választott bíró, illetve ilyen hiányában vagy ha ez a bíró eljárásában akadályoztatva van, az ezen állam által választott személy, aki bírói minőségben jár el.

3. A Nagykamarában részt vesznek még: a Bíróság elnöke és alelnökei, a Kamarák elnökei és az eljárási szabályzatnak megfelelően választott más bírák. A 43. cikk alapján a Nagykamara elé utalt ügyben nem járhat el a Nagykamarában a határozatot hozó Kamara bírója, kivéve annak elnökét és az érdekelt állam tekintetében eljárt bírót.

28. cikk – Elfogadhatatlanná nyilvánítás a tanácsok részéről

A Tanács egyhangú szavazással elfogadhatatlannak nyilváníthat vagy az ügylajstromból törölhet a 34. cikk alapján benyújtott olyan egyéni kérelmet, amelyben ilyen határozat további vizsgálat nélkül meghozható. Ez a határozat végleges.

29. cikk – A Kamarák határozatai az elfogadhatóságról és az érdemről

1. Ha a 28. cikk alapján nem hoztak határozatot, a Kamara hoz határozatot a 34. cikk alapján benyújtott egyéni kérelmek elfogadhatósága és érdeme tekintetében.

2. Kamara hoz határozatot a 33. cikk alapján benyújtott, államok közötti kérelmek elfogadhatóságáról és érdeméről.

3. Az elfogadhatóság tekintetében külön határozatot hoznak, hacsak a Bíróság rendkívüli esetekben másképpen nem dönt.

30. cikk – Hatáskör átadása a Nagykamarának

Amennyiben a Kamara előtt folyamatban levő ügyben az Egyezmény vagy az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek értelmezése tekintetében lényeges kérdés merül fel, vagy valamely kérdésnek a Kamara általi megítélése a Bíróság által korábban hozott határozattal ellentétes lehet, a Kamara határozatának meghozatala előtt bármikor hatáskörét a Nagy kamarának adhatja át, feltéve, hogy a felek egyike sem ellenzi azt.

31. cikk – A Nagykamara hatásköre

A Nagykamara

a) határozatot hoz a 33. cikk vagy a 34. cikk alapján benyújtott kérelmek esetén, ha egy Kamara a 30. cikk alapján hatáskörét átadta, vagy ha az ügyet a 43. cikk alapján terjesztették elé; és

b) megvizsgálja a 47. cikk alapján tanácsadó vélemény iránt benyújtott kérelmeket.

32. cikk – A Bíróság joghatósága

1. A Bíróság joghatósága az Egyezmény és az ahhoz csatlakozó jegyzőkönyvek értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatos minden olyan ügyre kiterjed, amelyet a 33., a 34. vagy 47. cikknek megfelelően elé terjesztettek.

2. Ha a Bíróság joghatósága vitatott, a kérdésben a Bíróság határoz.

33. cikk – Államok közötti ügyek

Bármely magas szerződő fél a Bíróság elé terjesztheti az Egyezmény és az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek rendelkezéseinek bármely más magas szerződő fél részéről történt állítólagos megsértését.

34. cikk – Egyéni kérelmek

A Bíróság kérelmeket vehet át bármely természetes személytől, nem-kormányzati szervezettől vagy személyek csoportjaitól, akik vagy amelyek azt állítják, hogy az Egyezményben vagy az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvekben biztosított jogok valamely magas szerződő fél részéről történt megsértésének áldozatai. A magas szerződő felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy semmilyen módon nem akadályozzák e jog hatékony gyakorlását.

35. cikk – Az elfogadhatóság feltételei

1. Az ügyet csak akkor lehet a Bíróság elé terjeszteni, ha az összes hazai jogorvoslati lehetőséget már kimerítették a nemzetközi jog általánosan elismert szabályainak megfelelően, éspedig attól az időponttól számított hat hónapon belül, amikor a hazai végleges határozatot meghozták.

2. A Bíróság a 34. cikk alapján előterjesztett egyéni kérelemmel nem foglalkozik, ha az

a) névtelen; vagy

b) lényegileg azonos egy olyan üggyel, amelyet a Bíróság már megvizsgált, illetve amelyet már más nemzetközi vizsgálat vagy elintézési eljárás alá bocsátottak, és az nem tartalmaz az ügyre vonatkozó új adatokat.

3. A Bíróság a 34. cikk alapján előterjesztett egyéni kérelmet elfogadhatatlannak nyilvánítja, amennyiben úgy találja, hogy az az Egyezmény és az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek rendelkezéseivel összeegyeztethetetlen, nyilvánvalóan alaptalan vagy a kérelmezési joggal való visszaélésnek minősül.

4. A Bíróság elutasít minden olyan kérelmet, amelyet e cikk alapján elfogadhatatlannak tart. Ezt az eljárást bármely szakaszában megteheti.

36. cikk – Harmadik fél beavatkozása

1. Annak a magas szerződő félnek, amelynek a kérelmező az állampolgára, a Kamara vagy a Nagykamara előtti ügyekben jogában áll írásos véleményét benyújtani és a tárgyaláson részt venni.

2. A Bíróság elnöke az igazságszolgáltatás megfelelő működése érdekében az eljárásban félként részt nem vevő bármely más magas szerződő felet vagy bármely érintett személyt, aki nem kérelmező, felhívhat írásos vélemény benyújtására vagy a tárgyaláson való részvételre.

37. cikk – A kérelmek törlése

1. A Bíróság az eljárás bármely szakaszában határozhat úgy, hogy a kérelmet az ügylajstromból törli, ha a körülmények arra engednek következtetni, hogy

a) a kérelmező nem szándékozik kérelmét tovább fenntartani, vagy

b) az ügy megoldódott, vagy

c) a Bíróság által megállapított bármely más okból nem indokolt a kérelem vizsgálatát tovább folytatni.

A Bíróság mindazonáltal folytatja a kérelem vizsgálatát, ha az Egyezményben vagy az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvekben meghatározott emberi jogok tisztelete ezt megkívánja.

2. A Bíróság a kérelemnek az ügylajstromba való újbóli felvételéről határozhat, ha úgy tekinti, hogy ezt a körülmények indokoltá teszik.

38. cikk – Az ügy vizsgálata és a békés rendezésre irányuló eljárás

1. Ha a Bíróság a kérelmet elfogadhatónak nyilvánítja

a) a felek képviselőivel együtt folytatja a kérelem vizsgálatát, illetve szükség esetén tényfeltárást végez, amelynek hatékony lefolytatása érdekében az érintett államok minden szükséges segítséget megadnak;

b) az érdekelt felek rendelkezésére áll abból a célból, hogy az ügynek az Egyezményben és az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvekben meghatározott emberi jogok tiszteletben tartása alapján történő békés rendezését biztosítsa.

2. Az 1. bekezdés b) pontja alapján folytatott eljárás bizalmas jellegű.

39. cikk – Békés rendezés elérése

Békés rendezés elérése esetén a Bíróság a tények és az elért megoldás rövid ismertetésére szorítókozó határozattal törli az ügyet a lajstromából.

40. cikk – Nyilvános tárgyalások és iratok hozzáférhetősége

1. A tárgyalások nyilvánosak, hacsak a Bíróság rendkívüli körülmények esetén másképpen nem határoz.

2. A hivatalvezetőnél elhelyezett iratok a nyilvánosság számára hozzáférhetőek, hacsak a Bíróság elnöke másképpen nem határoz.

41. cikk – Igazságos elégtétel

Ha a Bíróság az Egyezmény vagy az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek megsértését állapítja meg és az érdekelt Magas Szerződő Fél belső joga csak részleges jóvátételt tesz lehetővé, a Bíróság – szükség esetén – igazságos elégtételt ítél meg a sértett félnek.

42. cikk – Kamarák ítéletei

A Kamarák ítéletei a 44. cikk 2. bekezdés rendelkezéseinek megfelelően válnak véglegessé.

43. cikk – Az ügynek a Nagykamara elé terjesztése

1. Kivételes esetekben a Kamara ítéletének meghozatalától számított három hónapon belül az ügyben részes bármely fél kérheti az ügynek a Nagykamara elé terjesztését.

2. A Nagykamara öt bíróból álló kollégiuma határozatával akkor fogadja el ezt a kérelmet, ha az ügy az Egyezmény vagy az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek értelmezését vagy alkalmazását érintő lényeges kérdést vagy egy egyébként általános jelentőségű lényeges kérdést vet fel.

3. Ha a bírói kollégium elfogadja a kérelmet, a Nagykamara az ügyben ítélettel dönt.

44. cikk – Végleges ítéletek

1. A Nagykamara ítélete végleges.

2. A Kamara ítélete véglegessé válik,

a) ha a felek közlik, hogy nem kérik az ügynek a Nagykamara elé terjesztését; vagy

b) az ítélet meghozatalát követő három hónap elteltével, amennyiben az ügynek a Nagykamara elé terjesztését nem kérték; vagy

c) ha a Nagykamara kollégiuma elutasítja a 43. cikk szerint előterjesztett kérelmet.

3. A végleges határozatot közzé kell tenni.

45. cikk – Ítéletek és határozatok indokolása

1. Az ítéleteket, továbbá a kérelmek elfogadhatóságát, illetve elfogadhatatlanságát megállapító határozatokat indokolással kell ellátni.

2. Ha egy ítélet egészében vagy részben nem képviseli a bírák egyhangú véleményét, a bíró jogosult különvéleményt csatolni.

46. cikk – Az ítéletek kötelező ereje és végrehajtása

1. A magas szerződő felek vállalják, hogy magukra nézve kötelezőnek tekintik a Bíróság végleges ítéletét minden ügyben, amelyben félként szerepelnek.

2. A Bíróság végleges ítéletét el kell juttatni a Miniszteri Bizottsághoz, amely ellenőrzi annak végrehajtását.

47. cikk – Tanácsadó vélemények

1. A Bíróság a Miniszteri Bizottság felkérésére az Egyezmény és az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek értelmezésére vonatkozó jogi kérdésekben tanácsadó véleményt nyilváníthat.

2. Az ilyen vélemények nem vonatkozhatnak az Egyezmény I. fejezete és az Egyezményhez kapcsolódó jegyzőkönyvek által meghatározott jogok és szabadságok tartalmával és terjedelmével összefüggő kérdésekre, sem olyan más kérdésekre, melyeket a Bíróságnak vagy a Miniszteri Bizottságnak kellene vizsgálnia az Egyezménynek megfelelően kezdeményezett eljárás folytán.

3. A Miniszteri Bizottságnak a Bíróságot tanácsadó vélemény nyilvánítására felkérő határozatát a Bizottságban részvételre jogosult képviselők többségi határozatával kell meghozni.

48. cikk – A Bíróság tanácsadó hatásköre

A Bíróság határoz arról, hogy a Miniszteri Bizottság tanácsadó vélemény nyilvánítására vonatkozó felkérése a 47. cikkben meghatározott hatáskörébe tartozik-e.

49. cikk – Tanácsadó vélemények indokolása

1. Tanácsadó véleményét a Bíróság indokolással látja el.

2. Ha a tanácsadó vélemény egészében vagy részben nem képviseli a bírák egyhangú véleményét, a bíró jogosult különvéleményt csatolni.

3. A Bíróság tanácsadó véleményét közli a Miniszteri Bizottsággal.

50. cikk – A Bíróság költségei

A Bíróság költségeit az Európa Tanács viseli.

51. cikk – Bírák kiváltságai és mentességei

A bírák feladataik gyakorlása során jogosultak az Európa Tanács Alapokmányának 40. cikkében és az annak alapján kötött megállapodásokban meghatározott kiváltságokra és mentességekre.

[...]

TIZENKETTEDIK KIEGÉSZÍTŐ JEGYZŐKÖNYV AZ EMBERI JOGOK ÉS ALAPVETŐ SZABADSÁGOK VÉDELMEÉRŐL SZÓLÓ EGYEZMÉNYHEZ¹

Az Európa Tanács e Jegyzőkönyvet aláíró tagállamai,

tekintettel arra az alapvető elvre, miszerint a törvény előtt mindenki egyenlő és mindenkinek joga van a törvény egyenlő védelmére;

elhatározván, hogy további lépéseket tesznek minden ember egyenlőségének előmozdítására a hátrányos megkülönböztetés általános tilalmának az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről Rómában, 1950. november 4-én aláírt egyezmény (a továbbiakban: „Egyezmény”) útján történő kollektív végrehajtásával;

ismételten megerősítve, hogy a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve nem gátolja az egyes tagállamokat abban, hogy a teljes és hatékony egyenlőség előmozdítása érdekében intézkedéseket tegyenek, feltéve, hogy ezen intézkedések tárgyilagosan és ésszerűen igazolhatók;

az alábbiakban állapodtak meg:

1. cikk – A hátrányos megkülönböztetés általános tilalma

1. A törvényben meghatározott jogok élvezetét minden hátrányos megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő hátrányos megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.

2. Hatóság senki ellen nem alkalmazhat hátrányos megkülönböztetést semmilyen, például az 1. bekezdésben említett alapon.

2. cikk – Területi hatály

1. Az aláírásakor vagy a megerősítésről, elfogadásról, illetőleg jóváhagyásról szóló okirat letétbe helyezésének időpontjában mindegyik állam meghatározhatja azt a területet, illetve azokat a területeket, amelyekre ez a Jegyzőkönyv alkalmazandó.

---

¹ A 12. Jegyzőkönyv az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezmény 14. cikkét fogja kiegészíteni, s akkor lép majd hatályba, ha azt 10 tagállam megerősíti. Ezt követően a hátrányos megkülönböztetés tilalmának megsértése nem csupán az Egyezményben foglalt jogok vonatkozásában, hanem a törvényekben meghatározott bármely jog tekintetében megállapítható lesz. A Jegyzőkönyvet 2000. november 4-én nyitották meg aláírásra. E. T. S. 177. A dokumentum magyar változatát az Igazságügyi Minisztérium bocsátotta rendelkezésünkre.

2. Az Európa Tanács Főtitkárához intézett nyilatkozattal minden állam bármely későbbi időpontban kiterjesztheti e Jegyzőkönyv alkalmazását a nyilatkozatban meghatározott bármely más területre. E terület vonatkozásában a Jegyzőkönyv a nyilatkozatnak a Főtitkár általi kézhezvétele időpontjától számított három hónapos időszak lejártá utáni hónap első napján lép hatályba.

3. Az előző két bekezdés alapján tett minden nyilatkozat, a nyilatkozatban meghatározott bármely terület vonatkozásában visszavonható vagy módosítható a Főtitkárhoz intézett értesítéssel. A visszavonás vagy módosítás a nyilatkozatnak a Főtitkár általi kézhezvétele időpontjától számított három hónapos időszak lejártá utáni hónap első napján lép hatályba.

4. Az e cikknek megfelelően tett nyilatkozatot olyannak kell tekinteni, mint amelyet az Egyezmény 56. cikke 1. bekezdésének megfelelően tettek.

3. cikk – Az Egyezményhez fűződő viszony

A részes államok e Jegyzőkönyv 1. és 2. cikkeit az Egyezmény kiegészítő cikkeinek tekintik, és az Egyezmény valamennyi rendelkezését ennek megfelelően kell alkalmazni.

4. cikk – Aláírás és megerősítés

Ez a Jegyzőkönyv az Európa Tanács azon tagállamai részére áll nyitva aláírásra, melyek aláírták az Egyezményt. A Jegyzőkönyv megerősítést, elfogadást vagy jóváhagyást igényel. Az Európa Tanács tagállamai csak akkor erősíthetik meg, fogadhatják el vagy hagyhatják jóvá ezt a kiegészítő Jegyzőkönyvet, ha ezt megelőzően vagy egyidejűleg megerősítették az Egyezményt. A megerősítésről, elfogadásról vagy jóváhagyásról szóló okiratot az Európa Tanács Főtitkáránál kell letétbe helyezni.

5. cikk – Hatálybalépés

1. Ez a Jegyzőkönyv azon időpontot követő harmadik hónap első napján lép hatályba, melyen az Európa Tanács tíz tagállama hozzájárulását fejezte ki ahhoz, hogy a Jegyzőkönyv a 4. cikknek megfelelően kötelező legyen rá nézve.

2. Mindazon tagállamok vonatkozásában, amelyek ezt követően fejezik ki hozzájárulásukat ahhoz, hogy a Jegyzőkönyv kötelező legyen rájuk nézve, az a megerősítésről, elfogadásról vagy jóváhagyásról szóló okirat letétbe helyezésének időpontját követő harmadik hónap első napján lép hatályba.

6. cikk – Letétbehelyezéssel kapcsolatos feladatok

Az Európa Tanács Főtitkára értesíti a Tanács tagállamait:

- a) minden aláírásról;
- b) minden megerősítő, elfogadó vagy jóváhagyó okirat letétbe helyezéséről;
- c) e Jegyzőkönyvnek a 2. és 5. cikkeknek megfelelően történt hatálybalépése időpontjairól;

d) az e Jegyzőkönyvre vonatkozó minden jogcselekményről, értesítésről vagy közlésről.

Minek hiteléül a kellőképpen meghatalmazott alulírottak aláírták ezt a kiegészítő Jegyzőkönyvet.

Készült Rómában, 2000. november 4. napján, angol és francia nyelven, mindkét nyelven egyaránt hiteles szöveggel, egyetlen példányban, melyet az Európa Tanács levéltárában kell elhelyezni. Az Európa Tanács Főtitkára az Európa Tanács valamennyi tagállama részére hitelesített másolatot küld.

AZ EURÓPAI SZOCIÁLIS CHARTA¹ (szemelvények)

Preambulum

Az aláíró kormányok, az Európa Tanács tagjai,

tekintettel arra, hogy az Európa Tanács célja, hogy szorosabb egységet teremtsen tagjai között, hogy ezzel oltalmazza és megvalósítsa a közös örökségüket alkotó eszményeket és elveket, és könnyítse gazdasági és szociális haladásukat, különösen az emberi jogok és az alapvető szabadságok fenntartása és fejlesztése útján,

tekintettel arra, hogy az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt Európai Egyezményben és az Egyezmény 1952. március 20-án, Párizsban aláírt Kiegészítő Jegyzőkönyvében az Európa Tanács tagországai megállapodtak abban, hogy lakosságuk számára biztosítják az azokban részletezett polgári és politikai jogokat és szabadságjogokat,

tekintettel arra, hogy a szociális jogokban való részesülést bőrszínre, nemre, vallásra, politikai nézetre, nemzetiségre vagy társadalmi származásra való tekintet nélkül² biztosítani kell,

elszánva arra, hogy a megfelelő intézmények és intézkedések révén közösen minden erőfeszítést megtesznek mind a városi, mind a vidéki lakosság életszínvonalának javítására és szociális jólétének előmozdítására,

az alábbiakban állapodtak meg:

[...]

III. RÉSZ

20. cikk – Kötelezettségvállalások

1. Minden szerződő fél kötelezettséget vállal arra, hogy

a) a jelen Charta I. részét azon célok kinyilvánításának tekinti, amelyek elérésére a jelen rész bevezető bekezdésében foglaltakkal összhangban, minden megfelelő eszközzel törekedni fog;

---

¹ A Chartát 1961. október 18-án fogadták el Torinóban, s az 1965. február 26-án lépett hatályba. E. T. S. 035. Kihirdette az 1999. évi C. törvény.

² A Chartát kihirdető magyar jogszabály a „nemzetiségre vagy társadalmi származásra tekintet nélkül” megjelölést használja a „nemzeti származásra vagy társadalmi eredetre való tekintet nélkül” („national extraction or social origin”) helyett.

b) a jelen Charta II. része következő hét cikke közül legalább ötöt kötelezőnek tekint magára nézve: ezek az 1., 5., 6., 12., 13., 16. és 19. cikkek;

c) az előző bekezdéssel összhangban általa kiválasztott cikkeken felül a Charta II. részének cikkei vagy számozott bekezdései közül az általa tetszése szerint kiválasztottakat tekinti kötelezőnek, azzal, hogy a kötelezőnek tekintett cikkek és számozott bekezdések teljes száma nem lehet kevesebb 10 cikknél, vagy 45 számozott bekezdésnél.

2. A cikk 1. bekezdésének b) és c) pontjának megfelelően kiválasztott cikkekről és bekezdésekről az Európa Tanács Főtitkárát akkor kell értesíteni, amikor a Szerződő Fél a megerősítésről, az elfogadásról vagy jóváhagyásról szóló okiratot letétbe helyezi.

3. A szerződő felek mindegyike bármely későbbi időpontban a Főtitkárhoz intézett értesítésben kijelentheti, hogy magára nézve kötelezőnek tekinti a Charta II. részének azon cikkeit és számozott bekezdéseit is, amelyet e cikk 1. bekezdése alapján még nem fogadott el. Ezeket az utólagos kötelezettségvállalásokat a megerősítés vagy jóváhagyás szerves részének kell tekinteni és az értesítéstől számított harmincadik naptól kezdve azokkal egyenlő hatályúaknak kell tekinteni.

4. A Főtitkár az összes aláíró kormányt és a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal Főigazgatóját tájékoztatja a Charta e része értelmében beérkezett összes értesítésről.

5. Minden szerződő fél a nemzeti feltételeknek megfelelő munkaügyi ellenőrzési rendszert köteles fenntartani.

IV. RÉSZ

21. cikk – Az elfogadott rendelkezésekre vonatkozó jelentések

A szerződő feleknek a Charta II. része általuk elfogadott rendelkezéseinek alkalmazására vonatkozóan a Miniszterek Bizottsága³ által meghatározott formában két-évenként jelentést kell küldeniük az Európa Tanács Főtitkárának.

22. cikk – Az elfogadott rendelkezésekre vonatkozó jelentések

A szerződő felek a Miniszterek Bizottsága által kért időközönként kötelesek jelentést küldeni a Főtitkárnak a Charta II. része azon rendelkezéseire vonatkozóan, amelyeket a megerősítéskor vagy a jóváhagyáskor, illetőleg azt követően tett értesítéssel nem fogadtak el. A Miniszterek Bizottsága időről időre meghatározza, hogy mely rendelkezésekről és milyen formában kell a jelentéseket megtenni.

³ Az Európa Tanács 1949-es alapszabályát kihirdető magyar jogszabály (az 1991. évi LXXI. törvény) a „Committee of Ministers” intézményét „Miniszterek Bizottsága-ként” fordította. Más Európa Tanács-i okmányokat kihirdető jogszabályok viszont emellett néha a „Miniszteri Bizottság” elnevezést használják, s ez utóbbi vált általánossá a jogi szakirodalomban is. Mindkét elnevezés ugyanazt az intézményt jelöli.

23. cikk – Másolatok megküldése

1. A 21. és 22. cikkeken említett jelentéseik másolatait minden szerződő fél megküldi a munkáltatók nemzetközi szervezeteiben tagsággal rendelkező nemzeti szervezeteinek, amelyeket a 27. cikk 2. bekezdésének megfelelően fel kell kérni arra, hogy a Kormányzati Szociális Bizottság Albizottsága ülésein képviseltessék magukat.

2. A szerződő felek – kívánságukra – a Főtitkárnak továbbítják az említett jelentésekre vonatkozóan az ezektől a nemzeti szervezetektől kapott észrevételeket.

24. cikk — A jelentések vizsgálata

A 21. és 22. cikknek megfelelően a Főtitkárnak küldött jelentéseket Szakértői Bizottság vizsgálja meg, amelynek a 23. cikk 2. bekezdésének megfelelően a Főtitkárhoz továbbított észrevételeknek is a birtokában kell lennie.

25. cikk – A Szakértői Bizottság

1. A Szakértői Bizottság legfeljebb hét tagból állhat, akiket a Miniszterek Bizottsága a Szerződő Felek javaslatai alapján a legfeddhetetlenebb, a nemzetközi szociális ügyekben elismert tekintélynek számító független szakértőkből összeállított listáról nevez ki.

2. A Bizottság tagjait hatéves időszakra nevezik ki. Kinevezésük megújítható. Mindamellett az először kijelölt tagok közül két tag hivatali ideje a negyedik év végén lejár.

3. A Miniszterek Bizottsága azokat a tagokat, akiknek a hivatali ideje az első négy év végén jár le, közvetlenül az első kinevezést követően sorshúzással választja ki.

4. A Szakértői Bizottság azon tagja, akit olyan tag helyett neveztek ki, akinek hivatali ideje még nem járt le, addig marad hivatalában, amíg elődje megbízatása tartott volna.

26. cikk – A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet részvétele

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezetet felkérjük, hogy jelölje ki képviselőjét, aki a Szakértői Bizottság megbeszélésein tanácskozási joggal vesz részt.

27. cikk – A Kormányzati Szociális Bizottság Albizottsága

1. A szerződő felek jelentései és a Szakértői Bizottság következtetései megvitatásra az Európa Tanács Kormányzati Szociális Bizottságának Albizottsága elé kerülnek.

2. Az Albizottságban minden szerződő fél egy képviselővel rendelkezik. Legfeljebb két nemzetközi munkaadói és két nemzetközi szakszervezeti szervezetet kér fel képviselők jelölésére, akik az üléseken megfigyelőként, tanácskozási joggal vesznek részt. Ezenfelül konzultálhat az Európa Tanácsban tanácskozási joggal rendelkező nemzetközi nem kormányzati szervezetek legfeljebb két kép-

viselőjével azon kérdések vonatkozásában, amelyekkel a szervezet kiemelten foglalkozik, mint például a szociális gondoskodás és a család gazdasági és szociális védelme.

3. Az Albizottság a Miniszterek Bizottsága elé terjeszti azt a jelentést, amely következtetéseit tartalmazza, és mellékeli a szakértői bizottság jelentését.

28. cikk – Konzultatív Gyűlés

Az Európa Tanács Főtitkára a Konzultatív Gyűlés elé terjeszti a Szakértői Bizottság következtetéseit. A Konzultatív Gyűlés e következtetésekről alkotott véleményét a Miniszterek Bizottságához továbbítja.

29. cikk – A Miniszterek Bizottsága

A bizottságbeli tagságra jogosult tagok kétharmados többségével a Miniszterek Bizottsága, az Albizottság jelentése alapján és a Konzultatív Közgyűléssel történt tanácskozást követően, minden szerződő félnek bármilyen szükséges ajánlást tehet.

[...]

REGIONÁLIS VAGY KISEBBSÉGI NYELVEK EURÓPAI CHARTÁJA¹

Preambulum

Az Európa Tanácsnak e Chartát aláíró tagállamai,

figyelembe véve, hogy az Európa Tanács célja a tagjai közötti mind szorosabb egység létrehozása, különösen a közös örökségüket alkotó eszmények és elvek védelme és elősegítése végett,

figyelembe véve, hogy Európa történelmi regionális vagy kisebbségi nyelveinek – amelyek közül néhányat az esetleges eltűnés veszélye fenyeget – védelme hozzájárul Európa kulturális gazdagságának és hagyományainak megóvásához és fejlesztéséhez,

figyelembe véve, hogy valamely regionális vagy kisebbségi nyelv magánéleti és közéleti gyakorlásának joga az Egyesült Nemzeteknek a Polgári és Politikai Jogokról szóló Nemzetközi Egyezségokmányában foglalt elveknek megfelelően és az Európa Tanácsnak az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről szóló Egyezménye szellemében elidegeníthetetlen jog,

figyelembe véve az EBEE keretei között végzett munkára, különösen az 1975. évi Helsink-i Záróokmányra és az 1990. évi Koppenhágai Találkozó Dokumentumára,

hangsúlyozva a kulturális kölcsönhatás és a többnyelvűség értékét, és tekintettel arra, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek védelme és támogatása nem történhet a hivatalos nyelvek és azok megtanulása szükségességének a hátrányára,

tudatában annak, hogy Európa különböző országaiban és régióiban a regionális vagy kisebbségi nyelvek védelme és fejlesztése fontos hozzájárulás egy olyan Európa felépítéséhez, amely a nemzeti szuverenitás és a területi integritás keretei között a demokrácia és a kulturális sokféleség elvein alapul,

figyelembe véve, hogy az európai országok különböző régióiban létező sajátos feltételeket és történelmi hagyományokat, az alábbiakban állapodtak meg:

---

¹ A Chartát 1992. november 5-én nyitották meg aláírásra, s az 1998. március 1-jén lépett hatályba. E. T. S. No. 148. Kihirdette az 1999. évi XL. törvény.

I. RÉSZ – ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. cikk – Meghatározások

A jelen Charta vonatkozásában:

- a) „regionális vagy kisebbségi nyelvek” kifejezés alatt azon nyelvek értendők,
  - (i) amelyeket valamely állam adott területén az állam olyan polgárai hagyományosan használnak, akik az állam fennmaradó népességénél számszerűen kisebb csoportot alkotnak, és
  - (ii) amelyek különböznek ezen állam hivatalos nyelvétől/nyelveitől, azonban ez nem foglalja magába sem az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek dialektusait, sem a bevándorlók nyelveit;
- b) a „regionális vagy kisebbségi nyelv használatának területén” az a földrajzi terület értendő, ahol ez a nyelv olyan számú személy kifejezési eszköze, amely indokolja a jelen Charta által előírt különböző védelmi és ösztönző intézkedések meghozatalát;
- c) a „területhez nem köthető nyelveken” az állam polgárai által beszélt olyan nyelvek értendők, amelyek különböznek az állam lakosságának többi része által beszélt nyelvtől vagy nyelvektől, de amelyeket, bár az állam területén hagyományosan beszélnek, nem lehet egy külön földrajzi területhez kapcsolni.

2. cikk – Kötelezettségvállalások

1. Mindegyik fél vállalja, hogy a II. rész rendelkezéseit valamennyi, a területén használt és az 1. cikk definícióinak megfelelő regionális vagy kisebbségi nyelvre alkalmazza.

2. Minden fél a 3. cikknek megfelelően a megerősítés, elfogadás vagy jóváhagyás időpontjában megjelölt minden nyelv kapcsán vállalja, hogy a jelen Charta III. részének rendelkezései közül legkevesebb harmincöt bekezdést vagy pontot alkalmaz, éspedig legalább hármat-hármat a 8. és 12. cikkből és egyet-egyet a 9., 10., 11. és 13. cikkből.

3. cikk – Gyakorlati intézkedések

1. Minden szerződő állam megerősítő, elfogadó vagy jóváhagyó okiratában megjelöl minden olyan regionális vagy kisebbségi nyelvet, illetve területe egészén vagy annak részén kevésbé elterjedt hivatalos nyelvet, amelyekre a 2. cikk 2. bekezdésének megfelelően kiválasztott bekezdéseket alkalmazzák.

2. Minden fél, bármely későbbi időpontban értesítheti a Főtitkárt, hogy a Charta bármely más, a megerősítő, elfogadó vagy jóváhagyó okiratában meg nem jelölt bekezdéseinek rendelkezéseiből fakadó kötelezettségeket elvállalja, továbbá, hogy a jelen cikk 1. bekezdését más regionális vagy kisebbségi nyelvekre, illetve más, területének egészén vagy annak részén kevésbé elterjedt hivatalos nyelvekre is alkalmazza.

3. Az előző bekezdés szerinti kötelezettségvállalások a megerősítés, elfogadás vagy jóváhagyás elválaszthatatlan részét képezik, és közlésük időpontjától ugyanolyan joghatást váltanak ki.

4. cikk – A fennálló védelmi rendszerek

1. A jelen Charta egyetlen rendelkezése sem értelmezhető úgy, mint amely korlátozza, vagy lerontja az Emberi Jogok Európai Egyezménye által biztosított jogokat.

2. A jelen Charta rendelkezései nem érintik azoknak a valamely fél területén létező, illetve megfelelő kétoldalú vagy sokoldalú nemzetközi megállapodások által előírt rendelkezéseknek az érvényét, amelyek a regionális vagy kisebbségi nyelvek helyzetét vagy a kisebbségekhez tartozó személyek jogi státusát kedvezőbben szabályozzák.

5. cikk – Fennálló kötelezettségek

A jelen Chartában semmi sem lehet oly módon értelmezhető, mintha az feljogosítana bármely olyan tevékenység kezdeményezésére vagy lépés megtételére, amely sérti az Egyesült Nemzetek Alapokmányának céljait vagy egyéb nemzetközi jogi kötelezettségeket, ideértve az államok szuverenitásának és területi integritásának elvét.

6. cikk – Tájékoztatás

A felek gondoskodnak arról, hogy az érintett hatóságok, szervezetek és személyek a jelen Charta által létesített jogokról és kötelezettségekről tájékoztatást kapjanak.

II. RÉSZ – A 2. CIKK 1. BEKEZDÉSÉNEK MEGFELELŐEN KÖVETETT CÉLOK ÉS ELVEK

7. cikk – Célok és elvek

1. A felek a regionális vagy kisebbségi nyelvek vonatkozásában azokon a területeken, ahol ezeket a nyelveket használják, mindegyik nyelv helyzetének megfelelően politikájukat, jogalkotásukat és gyakorlatukat az alábbi célokra és elvekre alapítják:

a) a regionális vagy kisebbségi nyelveknek, mint a kulturális gazdagság kifejezésének az elismerése;

b) minden egyes regionális vagy kisebbségi nyelv földrajzi körzetének tiszteletben tartása annak érdekében, hogy a fennálló vagy később létesítendő közigazgatási felosztás ne képezze e regionális vagy kisebbségi nyelv támogatásának akadályát;

c) a regionális vagy kisebbségi nyelvek megóvása érdekében, azok fejlesztését szolgáló, határozott támogató lépések szükségessége;

d) a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a magánéletben és közéletben, szóban és írásban való használatának megkönnyítése és/vagy bátorítása;

e) a jelen Charta által szabályozott területeken, valamely regionális vagy kisebbségi nyelvet használó csoportok és ugyanannak az államnak azonos vagy hasonló nyelvet használó egyéb csoportjai közötti kapcsolatok megőrzése és fejlesztése, valamint az államnak eltérő nyelveket használó egyéb csoportjaival kulturális kapcsolatok létesítése;

f) a regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatása és tanulása, megfelelő formáinak és eszközeinek biztosítása minden megfelelő szinten;

g) olyan eszközök biztosítása, melyek lehetővé teszik valamely regionális vagy kisebbségi nyelvet használó körzetben lakók, de e nyelvet nem beszélők számára, hogy amennyiben kívánják, elsajátíthassák e nyelvet;

h) a regionális vagy kisebbségi nyelveknek egyetemeken vagy ezzel egyenértékű intézményekben történő tanulásának és kutatásának támogatása;

i) a jelen Charta által szabályozott területeken a nemzetközi cserék megfelelő formáinak támogatása két vagy több államban azonos vagy hasonló formában használt regionális vagy kisebbségi nyelvek vonatkozásában.

2. A felek vállalják, hogy ha azt még nem tették volna meg, megszüntetnek minden indokolatlan hátrányos megkülönböztetést, kizárást, megszorítást vagy előnyben részesítést, amely valamely regionális vagy kisebbségi nyelv használatát érinti, és célja az, hogy e nyelv megőrzésétől vagy fejlesztésétől elbátortalanítson, vagy azt veszélyeztesse. A regionális vagy kisebbségi nyelvek érdekét szolgáló különleges intézkedések meghozatala, melyek célja, hogy az ezeket a nyelveket használók és a lakosság többi része közötti egyenlőség kiteljesedjen, vagy hogy különleges helyzetüket figyelembe vegyék, nem minősül az elterjedtebb nyelveket használókkal szemben hátrányos megkülönböztetésnek.

3. A felek vállalják, hogy a megfelelő eszközökkel elősegítik az ország összes nyelvi csoportjai közötti kölcsönös megértést, különösen azt, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek iránti tisztelet, megértés és tolerancia elvét az országban folyó oktatás és képzés céljai közé foglalják, és a tömegtájékoztatási eszközöket ugyan ezen célok követésére bátorítják.

4. A felek vállalják, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket illető politikájuk kialakítása során figyelembe veszik az ezeket a nyelveket használó csoportok által jelzett szükségleteket és kívánásokat. A feleket arra bátorítják, ha szükséges, hozzanak létre olyan szerveket, amelyek a regionális vagy kisebbségi nyelveket érintő minden kérdésben tanácsokat adhatnak a hatóságoknak.

5. A felek vállalják, hogy *mutatis mutandis* alkalmazzák a fenti 1–4. bekezdéseket a területhez nem köthető nyelvekre. E nyelvek esetében azonban e Charta hatályosulását szolgáló intézkedések természetét és terjedelmét rugalmasan kell meghatározni, figyelembe véve a kérdéses nyelvet használó csoportok szükségleteit és kívánásait, tiszteletben tartva hagyományait és jellemzőiket.

III. RÉSZ – A REGIONÁLIS VAGY KISEBBSÉGI NYELVEKNEK
A KÖZÉLETBEN VALÓ HASZNÁLATÁT ELŐSEGÍTŐ INTÉZKEDÉSEK
A 2. CIKK 2. BEKEZDÉSE ÉRTELMÉBEN VÁLLALT KÖTELEZETTSÉGEKKEL
ÖSSZHANGBAN

8. cikk – Oktatásügy

1. Az oktatásügyet illetően a felek azokon a területeken, ahol ezeket a nyelveket használják, e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, és anélkül, hogy az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek oktatása hátrányt szenvedne, vállalják, hogy

a) (i) elérhetővé teszik az iskolaelőkészítő oktatást az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy

(ii) elérhetővé teszik az iskolaelőkészítő oktatás lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy

(iii) a fenti (i)–(ii) szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akiknek családja ezt kívánja, és létszáma elegendőnek minősül, vagy

(iv) amennyiben a közhivataloknak nincs közvetlen hatáskörük az iskolaelőkészítő oktatás tekintetében, elősegítik és/vagy bátorítják a fenti (i) és (iii) szerinti intézkedések alkalmazását;

b) (i) elérhetővé teszik az általános iskolai oktatást az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy

(ii) elérhetővé teszik az általános iskola lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy

(iii) biztosítják, hogy az érintett regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatása az általános iskolai tanrend integráns részét képezze, vagy

(iv) a fenti (i)–(iii) szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akiknek családja ezt kívánja, és létszáma elegendőnek minősül;

c) (i) elérhetővé teszik a középiskolai oktatást az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy

(ii) elérhetővé teszik a középiskola lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy

(iii) biztosítják, hogy az érintett regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatása a középiskolai tanrend integráns részét képezze, vagy

(iv) a fenti (i)–(iii) szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akik kívánják, vagy adott esetben, akiknek családja kívánja, és létszáma elegendőnek minősül;

d) (i) elérhetővé teszik a szakközépiskolai és szakmunkásképzést az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy

(ii) elérhetővé teszik a szakközépiskolai és szakmunkásképzés lényegi részét az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy

(iii) biztosítják, hogy az érintett regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatása a szakközépiskolai és szakmunkásképzési tanrend integráns részét képezze, vagy

(iv) a fenti (i)-(iii) szerinti intézkedések valamelyikét legalább azokra a tanulókra alkalmazzák, akik kívánják vagy adott esetben, akiknek családja kívánja, és létszáma elegendőnek minősül;

e) (i) elérhetővé teszik az egyetemi és más felsőoktatási képzést az érintett regionális vagy kisebbségi nyelveken, vagy

(ii) megteremtik a feltételeket, hogy e nyelveket, mint egyetemi vagy felsőoktatási tárgyat tanulhassák, vagy

(iii) amennyiben az állam szerepe a felsőoktatási intézményekkel fenntartott kapcsolatrendszerben nem teszi lehetővé az (i)-(ii) bekezdések alkalmazását, úgy bátorítják és/vagy engedélyezik a regionális vagy kisebbségi nyelveken folyó egyetemi oktatást, vagy egyéb felsőoktatási intézményben történő tanulást, vagy megteremtik a feltételeket, hogy e nyelveket, mint egyetemi vagy felsőoktatási tárgyat tanulhassák;

f) (i) intézkednek, hogy a felnőttoktatásnak és továbbképzésnek legyenek olyan tanfolyamai, melyek elsősorban vagy teljesen a regionális vagy kisebbségi nyelveken valósulnak meg, vagy

(ii) e nyelveket a felnőttoktatás és a továbbképzés tárgyaiként javasolják, vagy

(iii) amennyiben a közhatóságoknak nincs közvetlen hatáskörük a felnőttoktatásban, úgy előnyben részesítik és/vagy bátorítják e nyelvek használatát a felnőttoktatásban és továbbképzésben;

g) intézkedéseket tesznek annak érdekében, hogy biztosítsák annak a történelemnek és kultúrának az oktatását, amelyet a regionális vagy kisebbségi nyelvek hordoznak;

h) biztosítják az oktatók részére a fél által az a)-g) bekezdések közül elfogadottak megvalósításához szükséges alap- és továbbképzést;

i) létrehoznak felügyelő szerve(ke)t a regionális vagy kisebbségi nyelvek oktatásának megteremtésében és fejlesztésében tett intézkedések és elért előrehaladás figyelemmel kísérése és a kérdésekről nyilvánosságra hozandó időszaki jelentések elkészítése céljából.

2. Az oktatásügy vonatkozásában azokban a körzetekben, amelyek nem minősülnek a regionális vagy kisebbségi nyelvek által hagyományosan használt körzetnek, ha azt a regionális vagy kisebbségi nyelvet használók száma indokolja, a felek vállalják, hogy engedélyezik, bátorítják vagy létrehozzák a regionális vagy kisebbségi nyelven történő oktatást vagy az ilyen nyelvek oktatását valamennyi megfelelő oktatási szinten.

9. cikk – Igazságszolgáltatás

1. Az olyan igazságszolgáltatási kerületekben, ahol a regionális vagy kisebbségi nyelvet használó személyek száma az alábbi intézkedések megtételét indokolja, a felek e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, és azzal a feltétellel, hogy a jelen bekezdés által nyújtott lehetőségek kihasználását nem minősíti a bíró az igazságszolgáltatás rendes ügymenetét akadályozónak, vállalják, hogy

a) büntetőeljárásokban:

(i) biztosítják, hogy az igazságszolgáltatási hatóságok az egyik fél kérelmére az eljárást a regionális vagy kisebbségi nyelveken folytassák, és/vagy

(ii) garantálják a vádlott jogát, hogy saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja, és/vagy

(iii) biztosítják, hogy az indítványok, az írásos és szóbeli bizonyítékok ne minősülhessenek pusztán azon az alapon elfogadhatatlanoknak, hogy regionális vagy kisebbségi nyelven készültek, és/vagy

(iv) az igazságszolgáltatási eljáráshoz kapcsolódó okmányokat kérelemre a regionális vagy kisebbségi nyelveken is kiállítják, ha szükséges, tolmácsok és fordítások igénybevételével úgy, hogy az ne jelentsen az érdekelteknek külön költséget;

b) polgári eljárásokban:

(i) biztosítják, hogy az igazságszolgáltatási hatóságok, az egyik fél kérésére az eljárást a regionális vagy kisebbségi nyelveken folytassák, és/vagy

(ii) megengedik, hogy amennyiben egy peres félnek személyesen kell megjelennie a bíróság előtt, úgy ott saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja anélkül, hogy az számára külön költséget jelentsen, és/vagy

(iii) megengedik a regionális vagy kisebbségi nyelven készült dokumentumok és bizonyítékok benyújtását, ha szükséges tolmácsok és fordítások segítségével;

c) a közigazgatási ügyekben illetékes igazságszolgáltatási szervek előtti eljárásokban:

(i) biztosítják, hogy az igazságszolgáltatási szervek, az egyik fél kérésére az eljárást a regionális vagy kisebbségi nyelveken folytassák, és/vagy

(ii) megengedik, hogy amennyiben egy peres félnek személyesen kell megjelennie az igazságszolgáltatási szerv előtt, úgy ott saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használja anélkül, hogy az számára külön költséget jelentene, és/vagy

(iii) megengedik regionális vagy kisebbségi nyelveken készült dokumentumok és bizonyítékok benyújtását, ha szükséges, tolmácsok és fordítások segítségével;

d) intézkednek, hogy a fenti b)–c) bekezdések (i) és (iii) pontjainak végrehajtása, valamint a tolmácsok és fordítások esetleges alkalmazása az érdekeltek számára ne jelentsen többletköltséget.

2. A felek vállalják, hogy

a) nem minősítik érvénytelennek az államban készült jogi okmányokat pusztán azon az alapon, hogy egy regionális vagy kisebbségi nyelven íródtak; vagy

b) nem minősítik a felek között érvénytelennek az országban készült jogi okmányokat pusztán azon az alapon, hogy egy regionális vagy kisebbségi nyelven készültek, és biztosítják, hogy azok az érdekelt, de e nyelvet nem beszélő harmadik féllel szemben is felhívhatók legyenek, azzal a feltétellel, hogy az okmány tartalmát az azt felhívni kívánó(k) velük megismerteti(k); vagy

c) nem minősítik a felek között érvénytelennek az országban készült jogi okmányokat pusztán azon az alapon, hogy egy regionális vagy kisebbségi nyelven készültek.

3. A felek vállalják, hogy kisebbségi vagy regionális nyelveken hozzáférhetővé teszik a legfontosabb állami törvényszövegeket, valamint azokat, amelyek különösen érintik e nyelvek használóit, feltéve, hogy e szövegek másként nem hozzáférhetők.

10. cikk – Közigazgatási hatóságok és közszolgálati szervek

1. Az állam azon közigazgatási kerületein, ahol a regionális vagy kisebbségi nyelvet használó személyek száma az alábbi intézkedéseket indokolja, a felek a nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, abban a mértékben, ahogy az ésszerűen lehetséges, vállalják, hogy

a) (i) gondoskodnak arról, hogy a közigazgatási hatóságok a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, vagy

(ii) gondoskodnak arról, hogy a közösséggel kapcsolatban álló tisztviselők a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják azokkal a személyekkel fennálló kapcsolataikban, akik hozzájuk ezeken a nyelveken fordulnak, vagy

(iii) gondoskodnak arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók szóbeli és írásbeli kérelmeket ezeken a nyelveken nyújthassanak be, és választ is ezeken a nyelveken kapjanak, vagy

(iv) gondoskodnak arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók írásbeli és szóbeli kérelmeket ezeken a nyelveken nyújthassanak be, vagy

(v) gondoskodnak arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók jogérvényesen nyújthassanak be ilyen nyelvű dokumentumot;

b) széles körben használt közigazgatási szövegeket és formanyomtatványokat a lakosság számára, regionális vagy kisebbségi nyelveken, illetve kétnyelvű változatokban tesznek közzé;

c) megengedik, hogy a közigazgatási hatóságok dokumentumokat regionális vagy kisebbségi nyelven készítsenek.

2. Azon helyi és regionális hatóságokat illetően, melyek területén a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók száma az alábbi intézkedéseket indokolja, a felek vállalják, hogy megengedik és/vagy bátorítják:

a) a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát a regionális vagy helyi közigazgatásban;

b) a regionális vagy kisebbségi nyelveket használóknak azt a lehetőséget, hogy szóbeli vagy írásbeli kérelmeket ezeken a nyelveken nyújthassanak be;

c) a regionális testületek hivatalos dokumentumaikat a regionális vagy kisebbségi nyelveken is közzétegyék;

d) a helyi testületek dokumentumaikat a regionális vagy kisebbségi nyelveken is közzétegyék;

e) hogy a regionális testületek közgyűlési vitáiban a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek használatát;

f) hogy a helyi testületek közgyűlési vitáiban a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek használatát;

g) a helyneveknél a regionális vagy kisebbségi nyelveken hagyományos és helyes formák használatát vagy elfogadását, ha szükséges a hivatalos nyelv(ek) szerinti elnevezésekkel együttesen használva.

3. A közigazgatási hatóságok vagy az ő nevükben tevékenykedő más személyek által működtetett közszolgálati szerveket illetően a szerződő felek a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, abban a mértékben, ahogyan az ésszerűen lehetséges, vállalják, hogy

a) gondoskodnak arról, hogy használják a regionális vagy kisebbségi nyelveket a szolgáltatások nyújtásakor; vagy

b) megengedik a regionális vagy kisebbségi nyelveket használóknak, hogy kérelmet ezeken a nyelveken terjesszenek elő, és úgy is kapjanak rá választ; vagy

c) megengedik a regionális vagy kisebbségi nyelveket használóknak, hogy kérelmet ezeken a nyelveken terjesszenek elő.

4. Az 1–3. bekezdések közül általuk elfogadott rendelkezések végrehajtására tekintettel a felek vállalják, hogy az alábbi intézkedések közül egyet vagy többet meghoznak:

a) az esetleges szükséges fordítás vagy tolmácsolás;

b) elegendő számú köztisztviselő és más közalkalmazott foglalkoztatása, és ha szükséges, képzése;

c) azoknak az igényeknek a lehetséges mértékű kielégítése, melyek arra irányulnak, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein a regionális vagy kisebbségi nyelvet ismerő köztisztviselőket nevezzenek ki.

5. A felek vállalják, hogy megengedik a családneveknek az érdekeltek kérésére a regionális vagy kisebbségi nyelveken történő használatát és felvételét.

11. cikk – Tömegtájékoztatási eszközök

1. A regionális vagy kisebbségi nyelvek használói számára, e nyelvek használatának területein, és e nyelvek mindegyike helyzetének megfelelően, abban a mértékben, ahogy a közhivatalok közvetlen vagy közvetett módon hatáskörrel, hatósági jogkörrel vagy szereppel bírnak e területen, és tiszteletben tartva a tömegtájékoztatási eszközök függetlenségének és autonómiájának elveit, a felek vállalják, hogy

a) abban a mértékben, ahogy a rádió és televízió közszolgálatot lát el

(i) biztosítják legalább egy-egy, a regionális vagy kisebbségi nyelveken sugárzó rádióállomás és televíziós csatorna létesítését, vagy

(ii) bátorítják és/vagy megkönnyítik legalább egy-egy, a regionális vagy kisebbségi nyelveken sugárzó rádióállomás és televíziós csatorna létesítését, vagy

(iii) megteszik a megfelelő intézkedéseket, hogy a műsorszórók regionális vagy kisebbségi nyelveken készült műsorokat is programjukba iktassanak;

b) (i) bátorítják és/vagy megkönnyítik legalább egy, a regionális vagy kisebbségi nyelveken sugárzó rádióállomás létesítését, vagy

(ii) bátorítják és/vagy megkönnyítik regionális vagy kisebbségi nyelven készült rádióműsorok rendszeres sugárzását;

c) (i) bátorítják és/vagy megkönnyítik legalább egy, a regionális vagy kisebbségi nyelveken sugárzó televíziós csatorna létesítését, vagy

(ii) bátorítják és/vagy megkönnyítik regionális vagy kisebbségi nyelveken készült televízió-műsorok rendszeres sugárzását;

d) bátorítják és/vagy megkönnyítik regionális vagy kisebbségi nyelvű audiovizuális műalkotások készítését és terjesztését;

e) (i) bátorítják és/vagy megkönnyítik legalább egy, regionális vagy kisebbségi nyelveket használó sajtóorgánum létesítését és/vagy fenntartását, vagy

(ii) bátorítják és/vagy megkönnyítik regionális vagy kisebbségi nyelveken készült sajtócikkek rendszeres közlését;

f) (i) ha jogszabály lehetővé teszi általában a tömegtájékoztatás pénzügyi támogatását, fedezi a regionális vagy kisebbségi nyelveket használó tömegtájékoztatási eszközök többletköltségeit, vagy

(ii) kiterjesztik a létező pénzügyi támogatási intézkedéseket a regionális vagy kisebbségi nyelvű audiovizuális műalkotásokra;

g) támogatják regionális vagy kisebbségi nyelveket használó tömegtájékoztatási eszközök számára újságíróknak és egyéb személyzetnek a képzését.

2. A felek vállalják, hogy biztosítják a szomszédos országokból egy regionális vagy kisebbségi nyelvvel azonos vagy hasonló nyelven készült rádió- és televízióadások közvetlen vételének szabadságát, és nem támasztanak akadályt a szomszéd országok ilyen nyelvű rádió- és televízióadásainak továbbsugárzása elé. Ezen túlmenően gondoskodnak arról, hogy egy regionális vagy kisebbségi nyelvvel azonos vagy ahhoz hasonló nyelven gyakorolt szólásszabadság és az információáramlás szabadsága elé az írott sajtót illetően semminemű korlátozás ne tétessék. Fent említett szabadságjogok gyakorlása, mivel az kötelezettségeket és felelősséget is tartalmaz, a nemzetbiztonság, a területi integritás vagy a közbiztonság, a közrend védelme és a bűncselekmények elkövetésének megakadályozása, az egészség vagy a közérkölcsvédelme, mások jó hírnevének és jogainak védelme, bizalmas jellegű információk kiszivárgásának megakadályozása, vagy az igazságszolgáltatás tekintélye és pártatlanságának biztosítása érdekében a törvény által előírt, egy demokratikus társadalomban szükséges eljárási szabályoknak, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak rendelhető alá.

3. A felek gondoskodnak arról, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók érdekeit képviseltesék, vagy vegyék tekintetbe a törvényeknek megfelelően esetleg létrehozott, a tömegtájékoztatási eszközök szabadságát és pluralizmusát garantáló testületekben.

12. cikk – Kulturális tevékenység és kulturális létesítmények

1. A kulturális tevékenységre és a kulturális létesítményekre – különösen a könyvtárakra, videotékákra, kulturális központokra, múzeumokra, archívumokra, akadémiákra, színházakra és filmszínházakra, valamint irodalmi és filmművészeti alkotásokra, a nép kulturális önkifejezésére, fesztiválokra és – ideértve egyebek között az új technológiák használatát – a kulturális iparra vonatkozóan, azokon a területeken, ahol e nyelveket beszélik, és abban a mértékben, ahogy a hatóságoknak ezen a téren hatáskörük, hatósági jogkörük vagy szerepük van, a felek vállalják, hogy

a) bátorítják a regionális vagy kisebbségi nyelveken történő önkifejezést, valamint az ilyen kezdeményezéseket, és elősegítik az ezeken a nyelveken készült műalkotások megismerésének különböző módjait;

b) támogatják a regionális vagy kisebbségi nyelveken készült műalkotások más nyelveken történő megismerését lehetővé tevő különböző módokat, a fordítások, a szinkronizálás, az utószinkronizálás és a feliratozás segítségével és fejlesztésével;

c) támogatják a más nyelveken készült műalkotások regionális vagy kisebbségi nyelveken történő megismerésének lehetővé tételét, a fordítások, a szinkronizálás, az utószinkronizálás és a feliratozás segítségével és fejlesztésével;

d) gondoskodnak arról, hogy a különböző fajtájú kulturális tevékenységek szervezéséért vagy támogatásáért felelős szervezetek az általuk kezdeményezett vagy támogatott tevékenységeikbe megfelelő mértékben beiktassák a regionális vagy kisebbségi nyelvek vagy kultúrák ismeretét és használatát;

e) gondoskodnak arról, hogy a kulturális tevékenységek szervezéséért vagy támogatásáért felelős szervezeteknek olyan személyzet álljon rendelkezésére, amely teljes mértékben ismeri az adott regionális vagy kisebbségi nyelvet, valamint a lakosság többi részének nyelvét/nyelveit;

f) támogatják a regionális vagy kisebbségi nyelveket használók képviselőinek közvetlen részvételét az eszközök biztosításában és a kulturális programok tervezésében;

g) bátorítják és/vagy megkönnyítik olyan szervezet(ek) létesítését, amely(ek) a regionális vagy kisebbségi nyelveken készült műalkotások gyűjtéséért, rögzítéséért és a közönségnek történő bemutatásáért felelős(ek);

h) ha szükséges, létrehoznak és/vagy támogatnak és finanszíroznak fordítói szolgáltatásokat és terminológiai kutatásokat arra való különös tekintettel, hogy megőrizzék és fejlesszék minden regionális vagy kisebbségi nyelven a kellő közigazgatási, kereskedelmi, gazdasági, társadalmi, technológiai vagy jogi terminológiát.

2. Azokat a területeket illetően, amelyek kívül esnek a regionális vagy kisebbségi nyelvek hagyományos használati területein, a felek vállalják, hogy az előző bekezdésnek megfelelően megengedik, bátorítják és/vagy biztosítják a megfelelő kulturális tevékenységeket és kulturális létesítményeket, amennyiben azt valamely regionális vagy kisebbségi nyelvet használók száma indokolja.

3. A felek vállalják, hogy külföldön megvalósuló kulturális politikájukban kellő helyet biztosítanak a regionális vagy kisebbségi nyelveknek és annak a kultúrának, amelyet e nyelvek hordoznak.

13. cikk – Gazdasági és társadalmi élet

1. A gazdasági és társadalmi tevékenységeket illetően, a felek az ország egészére nézve vállalják, hogy

a) kiiktatnak jogalkotásukból minden olyan rendelkezést, mely igazolható okok nélkül tiltja vagy korlátozza a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát a gazdasági vagy társadalmi élet dokumentumaiban, különösen a munkaszerződésekben és az olyan technikai dokumentumokban mint a termékek és felszerelések használati útmutatói;

b) megtiltják, hogy a vállalatok belső szabályzataiba és a magánokiratokba, legalábbis amelyek az azonos nyelvet beszélők között jöttek létre, a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát kizáró vagy korlátozó cikkek kerüljenek;

c) fellépnek az olyan gyakorlattal szemben, mely elbátortalanít a regionális vagy kisebbségi nyelveknek a gazdasági vagy társadalmi tevékenységek keretei között történő használatától;

d) a fenti pontokban jelzettektől eltérő módokon megkönnyítik és/vagy bátorítják a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát.

2. A gazdasági és társadalmi tevékenység tekintetében, a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatának területein, abban a terjedelemben, ahogy a hatóságok hatáskörrel bírnak, és az ésszerűen lehetséges mértékben, a Felek vállalják, hogy

a) pénzügyi és bankügyi szabályzataikban meghatározzák azokat a részletszabályokat, melyek lehetővé teszik a kereskedelmi szokásokkal összhangban, a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát a fizetési utalványokon (csekkek, váltók stb.) vagy egyéb pénzügyi okmányokon, illetve adott esetben gondoskodnak az ilyen rendelkezések megvalósításáról;

b) a közvetlen ellenőrzésük alá tartozó gazdasági és társadalmi szektorokban (közszektor) a regionális vagy kisebbségi nyelvek használatát bátorító tevékenységet folytatnak;

c) gondoskodnak arról, hogy az olyan létesítmények mint a kórházak, nyugdíjasházak, otthonok, lehetőséget biztosítsanak arra, hogy az egészségügyi, életkori vagy egyéb okból gondozásra szorulókat regionális vagy kisebbségi nyelvükön fogadják és kezeljék;

d) megfelelő módon gondoskodnak arról, hogy a biztonsági felhívásokat a regionális vagy kisebbségi nyelveken is megfogalmazzák;

e) regionális vagy kisebbségi nyelveken is hozzáférhetővé teszik a fogyasztók jogait érintő, az illetékes hatóságok által adott információkat.

14. cikk – Határokon túli cserekapcsolatok

A felek vállalják, hogy

a) olyan módon alkalmazzák a létező és olyan államokkal szemben fennálló kötelezettséget tartalmazó két- és többoldalú megállapodásokat, ahol ugyanazt a nyelvet azonos vagy hasonló formában használják, vagy – ha szükséges – olyanok megkötésére törekednek, hogy azok segítsék elő az érintett államokban élő, azonos nyelvet használók közötti kapcsolatokat a kultúra, az oktatás, az információ, a szakképzés és a továbbképzés területén;

b) a regionális vagy kisebbségi nyelvek érdekében megkönnyítik és/vagy támogatják a határokon túli együttműködést, különösen annak a területnek a regionális vagy helyi szervei közötti együttműködést, ahol ugyanazt a nyelvet azonos vagy hasonló formában használják.

IV. RÉSZ – A CHARTA VÉGREHAJTÁSA

15. cikk – Időszaki jelentések

1. A felek, a Miniszteri Bizottság által később meghatározandó formában, rendszeres időszakonként jelentést nyújtanak be az Európa Tanács Főtitkárának a jelen Charta II. részének megfelelően követett politikájukról és a III. rész elfogadott rendelkezéseinek végrehajtására tett intézkedéseikről. Az első jelentést a Chartának az illető állam tekintetében történt hatálybalépését követő egy éven belül, majd a többi jelentést az első jelentést követően háromévenként kell benyújtani.

2. A felek nyilvánosságra hozzák jelentéseiket.

16. cikk – A jelentések megvizsgálása

1. Az Európa Tanács Főtitkárának a 15. cikk szerint benyújtott jelentéseket a 17. cikknek megfelelően létrehozott szakértői bizottság vizsgálja meg.

2. Valamely aláíró fél országában jogszerűen létesült testületek vagy egyesületek felhívhatják a szakértői bizottság figyelmét ezen aláíró félnek e Charta III. része értelmében vállalt kötelezettségeit illető kérdésekre. Az érdekelt féllel történt konzultáció után a szakértői bizottság ezeket az információkat a jelen cikk 3. bekezdésében említett jelentés elkészítése során figyelembe veheti. Ezek a testületek vagy egyesületek az aláíró félnek, a II. részben foglaltak értelmében követett politikájára vonatkozó nyilatkozatokat is betérjeszhetnek.

3. Az 1. bekezdésben jelzett jelentések és a 2. bekezdésben jelzett információk alapján a szakértői bizottság a Miniszteri Bizottság számára jelentést készít. A jelentéshez mellékelik a felek megjegyzéseit, amelyek megtételére őket felkérlik, és a jelentést nyilvánosságra hozhatják.

4. A 3. bekezdésben jelzett jelentés tartalmazza különösen a szakértői bizottságának a Miniszteri Bizottsághoz címzett javaslatait, ez utóbbi testület által, egy vagy több félhez szükség szerint intézendő ajánlás előkészítésére.

5. Az Európa Tanács Főtitkára a Charta végrehajtásáról a Parlamenti Közgyűlésnek részletes, kétévenkénti jelentést készít.

17. cikk – Szakértői bizottság

1. A Szakértői Bizottság részes felenként egy-egy tagból áll, akiket az érintett állam által ajánlott, köztisztelőben álló és a Charta által szabályozott kérdésekben elismert szaktekintélyek listájáról a Miniszteri Bizottság nevez ki.

2. A Bizottság tagjait hat évre nevezik ki, és megbízásuk megújítható. Ha valamilyen tag megbízatásának nem tud eleget tenni, helyét az 1. bekezdésben foglalt eljárásnak megfelelően töltik be, és a kinevezett utód tisztségét elődje hivatalviselési idejének hátralévő időszakában viseli.

3. A Szakértői Bizottság maga állapítja meg eljárási szabályait, Titkárságát az Európa Tanács Főtitkára biztosítja.

V. RÉSZ – ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

18. cikk

A jelen Charta az Európa Tanács tagállamai számára áll nyitva aláírásra, megerősítést, elfogadást vagy jóváhagyást igényel. A megerősítő, elfogadó vagy jóváhagyó okiratokat az Európa Tanács Főtitkáránál kell letétbe helyezni.

19. cikk

1. A jelen Charta az azt követő harmadik hónap lejártá utáni hónap első napján lép hatályba, amikor öt állam kifejezte az Európa Tanács Főtitkárának, hogy a 18. cikk rendelkezéseinek megfelelően a Chartát magára nézve kötelezőnek ismerte el.

2. Minden olyan állam vonatkozásában, amely később fejezi ki arra irányuló bejegyzését, hogy a Chartát magára nézve kötelezőnek ismerje el, a Charta a megerősítő, elfogadó vagy jóváhagyó okirat letétbe helyezését követő harmadik hónap lejártá utáni hónap első napján lép hatályba.

20. cikk

1. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága a Charta hatálybalépését követően a Chartához történő csatlakozásra bármely olyan államot meghívhat, amely nem tagja az Európa Tanácsnak.

2. A Charta minden csatlakozó állam vonatkozásában a csatlakozási okiratnak az Európa Tanács Főtitkáránál történő letétbe helyezését követő harmadik hónap lejártá utáni hónap első napján lép hatályba.

21. cikk

1. Minden állam, az aláírás vagy a megerősítő, elfogadó, jóváhagyó vagy csatlakozási okirat letétbe helyezésének időpontjában a jelen Charta 7. cikkének 2–5. bekezdéseihez egy vagy több fenntartást tehet. Semmilyen más fenntartás nem megengedett.

2. Minden, az előző bekezdés szerint fenntartást tevő állam azt egészben vagy részben, az Európa Tanács Főtitkárához intézett értesítéssel visszavonhatja. A visszavonás az értesítésnek a Főtitkár által történt kézhezvételétől fogva válik hatályossá.

22. cikk

1. Minden állam, bármely időpontban a Chartát az Európa Tanács Főtitkárához intézett értesítéssel felmondhatja.

2. A felmondás az értesítésnek a Főtitkár által történt kézhezvételétől számított hat hónapos időszak leteltét követő hónap első napján válik hatályossá.

23. cikk

Az Európa Tanács Főtitkára értesíti a Tanács államait és a Chartához csatlakozó minden államot:

- a)* minden aláírásról;
- b)* minden megerősítő, elfogadó, jóváhagyó vagy csatlakozási okirat letétbe helyezéséről;
- c)* a jelen Chartának a 19–20. cikkek szerinti hatálybalépésének minden időpontjáról;
- d)* minden, a Chartát érintő okiratról, értesítésről vagy közlésről.

Fentiek hitelül a kellő módon meghatalmazott alulírottak aláírták a Chartát.

Készült Strasbourgon, az 1992. évi november hó 5. napján, angol és francia nyelven, egyetlen példányban, melyet az Európa Tanács levéltárában kell elhelyezni. Mindkét nyelvű szöveg egyaránt hiteles. Az Európa Tanács Főtitkára az Európa Tanács valamennyi tagállama és az e Chartához csatlakozásra meghívott minden állam részére hiteles másolatot küld.

1201 (1993) AJÁNLÁS
az Emberi Jogok Európai Egyezményének
a kisebbségi jogokra vonatkozó kiegészítő jegyzőkönyvével
kapcsolatban¹

1. A Közgyűlés emlékeztet a kisebbségi jogokra vonatkozó 1134/1990-es és 1177/1992-es Ajánlásaira, valamint a 456/1990-es és a 474/1992-es rendeleteire. Az 1992. február 5-én elfogadott két dokumentumban a Közgyűlés felkérte a Miniszteri Bizottságot arra, hogy:

i. a lehető leggyorsabban fejezze be a Regionális vagy kisebbségi nyelvek Chartájának kidolgozását és tegyen meg mindent, ami csak lehetséges a Charta gyors érvényesítése érdekében;

ii. dolgozzon ki egy kiegészítő jegyzőkönyvet az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezményéhez a kisebbségek jogairól;

iii. biztosítson az Európa Tanács számára alkalmas közvetítő eszközt.

2. Azzal, hogy elfogadta, 1992. június 22-én, a Regionális vagy kisebbségi nyelvek Chartáját – az Európa Tanács egyezményeként – a Miniszteri Bizottság eleget tett a Közgyűlés első pontban megfogalmazott igényének. A Charta, amelynek alapul kell szolgálnia tagállamaink törvényhozásának jó néhány más állam számára is útmutatást adhat egy bonyolult és kényes témakörben.

3. Hátra van még a Charta gyors érvényesítése. Bátorító jelnek tekinthető, hogy aláírásra történt megnyitásakor, 1992. november 5-én az Európa Tanács tagállamai közül tizenegyen azonnal aláírták. De még tovább kell lépni.

4. A Közgyűlés tehát felhívást intéz azon tagállamok felé, amelyek még nem írták alá a Chartát, hogy ezt tegyék meg, egyben felkéri valamennyiüket arra, hogy rövid időn belül ratifikálják a Chartát az abban foglalt minél több rendelkezés elfogadásával.

5. A Közgyűlés fenntartja magának azt a jogot, hogy egy későbbi alkalommal visszatérjen az Európa Tanács megfelelő közvetítési eszközének kérdésére, melynek létrehozását a Közgyűlés javasolta.

6. A Közgyűlés tájékoztatást kapott arról a megbízatásról, amelyet az Emberi Jogok Igazgató Bizottsága² és a nemzeti kisebbségek védelmével foglalkozó Szakér-

---

¹ Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése az Ajánlás szövegét 1993. február 1-jén fogadta el. Bár az Ajánlást a tagállamok sosem fogadták el közös egyezményként, mégis jól jelzi a Kisebbségvédelmi Keretegyezmény előkészítésének fázisait. Emiatt került ez a dokumentum a Nyelvi Charta és a Keretegyezmény közé.

² Angolban „Steering Committee for Human Rights”.

tői Bizottsága kapott a Miniszteri Bizottságtól. A Közgyűlés teljes támogatást kíván adni ehhez a munkájukhoz és aktívan szándékozik azt előmozdítani.

7. A kisebbségekhez tartozó személyek egyes jogainak az Emberi Jogok Európai Egyezményébe történő beiktatásával, ezek a személyek, valamint a képviselőikre illetékes szervezetek élhetnének az Egyezmény által kínált jogorvoslati lehetőségekkel, különösen azzal a joggal, hogy kérelmekkel fordulhatnak az Emberi Jogok Európai Bizottságához és Bíróságához.

8. Következésképpen a Közgyűlés azt ajánlja a Miniszteri Bizottságának, hogy a jelen Ajánlás szerves részét alkotó alábbi dokumentum alapján fogadjon el egy kiegészítő jegyzőkönyvet az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez a nemzeti kisebbségek jogairól.

9. Miután rendkívül sürgős kérdésről van szó, olyanról, amely jelenleg egyike az Európa Tanács legfontosabb feladatainak, a Közgyűlés a munka menetrendjének felgyorsítását is ajánlja a Miniszteri Bizottságnak annak érdekében, hogy az állam- és kormányfők konferenciáján (Bécs, 1993. október 8–9.) elfogadásra kerülhessen a kisebbségek jogaira vonatkozó kiegészítő jegyzőkönyv és azon ezt aláírásra is megnyithassák.

Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelmére létrejött európai egyezmény a kisebbségekhez tartozó személyekről szóló kiegészítő jegyzőkönyvére vonatkozó javaslat szövege

Preambulum

Az Európa Tanácsnak, a javaslatot aláíró tagállamai,

1. *tekintettel arra*, hogy a népek sokfélesége és az azt megtermékenyítő sokféle kultúrák az európai civilizáció gazdagságának és életerejének egyik leglényegesebb forrásai;

2. *tekintettel arra*, hogy a nemzeti kisebbségek milyen jelentős mértékben járulnak hozzá az európai államok kultúrájának sokféleségéhez és dinamizmusához;

3. *tekintettel arra*, hogy egy államon belüli nemzeti kisebbséghez tartozó személyek jogainak az elismerése és e jogok nemzetközi védelme útján lehet csak tartósan véget vetni az etnikai összeütközéseknek és ily módon hozzájárulni az igazság, a demokrácia, a stabilitás és a béke biztosításához;

4. *tekintettel arra*, hogy olyan jogokról van szó, amelyeket bárki, akár egyedül, akár másokkal közösen gyakorolhat;

5. *tekintettel arra*, hogy a nemzeti kisebbségek jogainak nemzetközi védelme az emberi jogok nemzetközi védelmének alapvető alkotó eleme és mint ilyen, a nemzetközi együttműködés egyik területe az alábbiakban állapodtak meg:

1. FEJEZET – MEGHATÁROZÁS

1. cikk

Ezen Egyezmény értelmében nemzeti kisebbség alatt az embereknek egy államon belüli olyan csoportja értendő, amelynek tagjai:

- a) ennek az államnak a területén laknak és annak állampolgárai,
- b) hosszan tartó, szilárd és tartós kapcsolatot tartanak fenn ezzel az állammal,
- c) sajátos etnikai, kulturális, vallási vagy nyelvi jellegzetességekkel rendelkeznek,
- d) kellően reprezentatívak, bár számszerűleg kisebbségben vannak az állam vagy az állam egy régiójának lakossága körében,
- e) arra törekednek, hogy közösen megőrizték azt, amiből közös identitásuk fakad, beleértve kultúrájukat, hagyományait, vallásukat vagy nyelvüket.

2. FEJEZET – ÁLTALÁNOS ELVEK

2. cikk

1. Egy nemzeti kisebbséghez való tartozás szabad személyes választás kérdése.
2. E tartozás felvállalása vagy az arról való lemondás semmiféle hátránnyal nem járhat.

3. cikk

1. A nemzeti kisebbséghez tartozó bármely személynek jogában áll teljesen szabadon kinyilvánítani, megőrizni és fejleszteni vallási, etnikai, nyelvi és/vagy kulturális identitását és akarata ellenére nem vehető alá semmiféle asszimilációs kísérletnek.

2. A nemzeti kisebbséghez tartozó bármely személy egyénileg vagy másokkal társulva gyakorolhatja és évezheti a jogait.

4. cikk

A nemzeti kisebbséghez tartozó bármely személynek joga van a törvény előtti egyenlőséghez. Tilos a nemzeti kisebbséghez tartozáson alapuló bármilyen hátrányos megkülönböztetés.

5. cikk

Egy nemzeti kisebbség lakta régió demográfiai összetételét tilos szánt szándékkal ennek a kisebbségnek a rovására megváltoztatni.

3. FEJEZET – ANYAGI JOGOK

6. cikk

Egy nemzeti kisebbséghez tartozó összes személynek jogában áll létrehozni a saját szervezeteit, beleértve a politikai pártokat is.

7. cikk

1. Minden nemzeti kisebbséghez tartozó személynek jogában áll anyanyelvének szabad használata szóban és írásban, a magánéletben és a nyilvánosság előtt egyaránt. Ez a jog kiterjed a kiadványokban és audiovizuális eszközökben történő nyelvhasználatra is.

2. Egy nemzeti kisebbséghez tartozó bármely személynek joga, hogy anyanyelvén használja vezetéknévét és utóneveit és joga van vezeté- és utóneveinek hivatalos elismeréséhez.

3. A jelentős mértékben nemzeti kisebbség lakta régiókban a kisebbséghez tartozó személyek jogosultak anyanyelvük használatára a közigazgatási szervekkel való érintkezések, valamint a bírósági és egyéb jogi eljárások során.

4. A jelentős mértékben nemzeti kisebbség lakta régiókban a kisebbséghez tartozó személyek joga, hogy saját nyelvükön tüntessék fel a helyi elnevezéseket, jeleket,³ feliratokat és a nyilvánosságnak szánt egyéb tájékoztatást. Ez nem jelenti akadályt annak, hogy a hatóságok éljenek azzal a jogukkal, hogy a fenti információkat az állam hivatalos nyelvén vagy nyelvein adják közre.

8. cikk

1. Minden nemzeti kisebbséghez tartozó személynek joga van megtanulnia az anyanyelvét és anyanyelvén történő oktatásban részesülni, a kisebbség földrajzi elhelyezkedésének figyelembevételével és megfelelő számban és helyen létrehozott iskolában és állami oktatási és képzési intézményben.

2. A nemzeti kisebbséghez tartozó személyeknek jogukban áll saját iskolákat és oktatási, ill. képzési intézményeket létrehozni és fenntartani az állam által biztosított jogi kereteken belül.

9. cikk

E Jegyzőkönyv által oltalmazott jogok állítólagos megsértése esetén egy nemzeti kisebbséghez tartozó bármely személynek vagy egy nemzeti kisebbség bármely reprezentatív szervezetének jogában áll, hogy tényleges jogorvoslatért forduljon egy állami szervhez.

10. cikk

Minden nemzeti kisebbséghez tartozó személynek joga, hogy az állam területi sértetlenségének tiszteletben tartásával szabadon és akadálytalanul kapcsolatot tartson fenn egy másik ország állampolgáraival, akikkel etnikai, vallási vagy nyelvi sajátosságok, illetve a kulturális identitás köti össze.

---

³ A javaslat által használt angol „sign” szó a „jelek” kifejezésen kívül többek között cégtáblákat, útjelző táblákat stb. is jelent.

11. cikk

Azokban a régiókban, ahol egy nemzeti kisebbséghez tartozó személyek többséget alkotnak ezen személyeknek jogukban áll, hogy sajátos történelmi és területi helyzetüknek megfelelő és az állam jogrendszerével összhangban álló helyi vagy autonóm közigazgatási szervekkel, vagy különleges státusszal rendelkezzenek.

IV. FEJEZET – A JEGYZŐKÖNYV ALKALMAZÁSA

12. cikk

1. A Jegyzőkönyv egyetlen rendelkezése sem értelmezhető – egy szerződő állam jogrendszerében vagy ezen állam által aláírt nemzetközi egyezményben – a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek részére biztosított egyéni jogok vagy egy nemzeti kisebbség számára biztosított kollektív jogok bármelyikének korlátozásaként vagy leszűkítéseként.

2. Nem tekinthetők hátrányos megkülönböztetésnek azok a rendelkezések, amelyek kizárólag az etnikai csoportok védelmére és megfelelő fejlődésük elősegítésére, valamint a lakosság többi részével azonos bánásmód és egyenlő jogok biztosítására irányulnak közigazgatási, politikai, gazdasági, szociális, kulturális és egyéb területeken.

13. cikk

A Jegyzőkönyvben előírt jogok és szabadságok gyakorlása maradéktalanul vonatkozik azon személyekre, akik olyan csoporthoz tartoznak, amely az állam területének egészén többséget, de annak egy vagy több régiójában kisebbséget alkot.

14. cikk

A Jegyzőkönyvben felsorolt jogok és szabadságok gyakorlása nem korlátozhatja az állampolgárok kötelezettségeit és felelősségeit. Mindazonáltal e jogok gyakorlása csak a törvény által előírt formalitásoknak, feltételeknek, megszorításoknak vagy büntetéseknek vethető alá, amelyek egy demokratikus társadalomban szükséges intézkedéseket jelentenek a nemzetbiztonság, a területi sérthetlenség vagy a közbiztonság, a rend és a bűnmegelőzés, az egészség vagy az erkölcs védelme, illetve mások jogainak és szabadságainak tiszteletben tartása érdekében.

5. FEJEZET – ZÁRÓRENDELKEZÉSEK

15. cikk

Az Egyezmény 15. cikkének megfelelően a Jegyzőkönyv rendelkezéseitől, a 10. cikk kivételével, eltérni nem lehet.

16. cikk

A Jegyzőkönyv rendelkezéseivel kapcsolatban az Egyezmény 64. cikke alapján semmiféle fenntartás nem tehető.

17. cikk

Az aláíró államok a jelen Jegyzőkönyv 1 -től 11 -ig terjedő cikkeit az Egyezmény kiegészítő cikkeinek tekintik, az Egyezmény valamennyi rendelkezése ennek megfelelően alkalmazandó.

18. cikk

A Jegyzőkönyv aláírás végett nyitva áll az Európa Tanács mindazon tagjai előtt, amelyek a Egyezményt aláírták. A Jegyzőkönyv megerősítést, elfogadást vagy jóváhagyást igényel. Az Európa Tanácsnak egy tagállama csak akkor erősítheti meg, fogadhatja el vagy hagyhatja jóvá a Jegyzőkönyvet, ha ezzel egyidejűleg ratifikálja vagy korábban már ratifikálta az Egyezményt. A megerősítést, elfogadást vagy jóváhagyást tartalmazó okiratokat az Európa Tanács Főtitkáránál helyezik letétbe.

19. cikk

1. A Jegyzőkönyv azt követő hónap első napján lép hatályba, hogy az Európa Tanács öt tagállama bejelentette: a Jegyzőkönyvet a 18. cikk rendelkezéseinek megfelelően magára nézve kötelező erejűnek tekinti.

2. Minden olyan tagállam esetében, amely utólag jelenti be, hogy a Jegyzőkönyvet magára nézve kötelező erejűnek tekinti, a Jegyzőkönyv a megerősítést, elfogadást vagy jóváhagyást tartalmazó okirat letétbe helyezését követő hónap első napján lép érvénybe.

20. cikk

Az Európa Tanács Főtitkára értesíti a Tanács tagállamait:

- a) minden aláírásról;
- b) a megerősítést, elfogadást vagy jóváhagyást tartalmazó minden okirat letétbe helyezéséről;
- c) a Jegyzőkönyv hatályba lépésének minden időpontjáról;
- d) e Jegyzőkönyvvel kapcsolatos minden egyéb lépésről, bejelentésről vagy közlésről.

MINEK ALAPJÁN a kellő felhatalmazással rendelkező alulírottak aláírták a jelen Jegyzőkönyvet.

KÉSZÜLT Strasbourgban, ...án, francia és angol nyelven – mindkét szöveg egyformán hiteles – egyetlen példányban, amely az Európa Tanács Levéltárába kerül letétbe helyezés céljából. Az Európa Tanács Főtitkára erről hiteles másolatot juttat el az Európa Tanács minden tagállamának.

AZ EURÓPA TANÁCS NEMZETI KISEBBSÉGEK VÉDELMEÉRŐL SZÓLÓ KERETEGYEZMÉNYE¹

Az Európa Tanács tagállamai és a jelen Keretegyezmény többi aláíró állama,

figyelembe véve, hogy az Európa Tanács célja a tagjai közötti nagyobb egység elérése annak érdekében, hogy védje és fejlessze közös örökségük eszméit és elveit,

figyelembe véve, hogy az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok védelme és továbbfejlesztése az egyik módszer, ami által e cél elérhető,

attól az óhajtól vezéreltetve, hogy az 1993. október 9-én, Bécsben, az Európa Tanács tagállamainak állam- és kormányfői által elfogadott Nyilatkozatot megvalósítsák,

abban az elhatározásban, hogy saját területeiken védelmezzék a nemzeti kisebbségek fennmaradását,

figyelembe véve, hogy az európai történelem megrázkódtatásai megmutatták, a nemzeti kisebbségek védelme alapvető fontosságú kontinensünk stabilitása, demokratikus biztonsága és békéje szempontjából,

figyelembe véve, hogy a pluralista és valódi demokratikus társadalomnak nemcsak tiszteletben kell tartania minden nemzeti kisebbséghez tartozó személy etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitását, de megfelelő feltételeket is kell teremtenie azért, hogy kifejezhesse, megőrizhesse és fejleszthesse ezt az identitást,

figyelembe véve, hogy szükséges a tolerancia és a párbeszéd légkörének megteremtése azért, hogy a kulturális különbözőség ne a megosztottság, hanem a gazdagodás forrása és tényezője legyen minden társadalom számára,

figyelembe véve, hogy a toleráns és virágzó Európa kiteljesedése nemcsak az államok közötti együttműködéstől függ, hanem határokon átnyúló együttműködést kíván a helyi és a regionális közösségek között, az államok alkotmányának és területi integritásának sérelme nélkül,

figyelembe véve, hogy az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezményt és Kiegészítő Jegyzőkönyveit,

---

¹ A Keretegyezményt 1995. február 1-jén fogadták el és 1998. február 1-jén lépett hatályba. E.T.S. no. 157. Kihirdette az 1999. évi XXXIV. törvény.

figyelembe véve, hogy az Egyesült Nemzetek egyezményeiben és nyilatkozataiban a nemzeti kisebbségek védelmére vonatkozó kötelezettségeket, valamint az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferencia² dokumentumait, kiváltképpen az 1990. június 29-i, Koppenhágai Dokumentumot,

abban az elhatározásban, hogy a nemzeti kisebbségek hatékony védelmét és az ezekhez a kisebbségekhez tartozó személyek jogait és szabadságjogait biztosító és tiszteletben tartandó elveket, valamint az azokból származó kötelezettségeket meghatározzák, azoknak a tagállamokban és már – a jelen okmány részeseivé váló – államokban történő biztosítása végett, tiszteletben tartva a jog uralmát, az államok területi integritását és nemzeti szuverenitását,

abban az elhatározásban, hogy a jelen Keretegyezményben foglalt elveket nemzeti törvényhozásuk által és megfelelő kormányzati politikával végrehajtsák, a következőkben állapodnak meg:

I. FEJEZET

1. cikk

A nemzeti kisebbségek és ezen kisebbségekhez tartozó személyek jogainak és szabadságainak védelme az emberi jogok nemzetközi védelmének szerves részét képezi, és mint ilyen, a nemzetközi együttműködés keretébe tartozik.

2. cikk

A jelen Keretegyezmény rendelkezéseit jóhiszeműen, a megértés és a tolerancia szellemében, valamint az államok közötti jószomszédság, baráti kapcsolatok és együttműködés elveivel összhangban kell alkalmazni.

3. cikk

1. Minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek joga van szabadon megválasztani, hogy kisebbségiként kezeljék-e vagy sem, és ebből a választásából vagy e választásával összefüggő jogainak gyakorlásából semmiféle hátránya ne származzék.

2. A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek az ebben a Keretegyezményben foglalt elvekből származó jogaikat és szabadságaikat egyénileg, valamint másokkal közösségben gyakorolhatják.

---

² A kihirdető jogszabály itt az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezletre (1994-től Szervezet) utal.

II. FEJEZET

4. cikk

1. A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személy számára biztosítják a törvény előtti egyenlőséget és a törvény általi egyenlő védelem jogát. Ebben a vonatkozásban minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozáson alapuló hátrányos megkülönböztetés tilos.

2. A felek kötelezik magukat annak elfogadására, hogy – amennyiben szükséges – megfelelő intézkedéseket hoznak a gazdasági, a társadalmi, a politikai és a kulturális élet minden területén a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek és a többséghez tartozók közötti teljes és hatékony egyenlőség előmozdítása érdekében. E tekintetben kellő figyelmet fordítanak a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek sajátos körülményeire.

3. A 2. bekezdésben foglaltaknak megfelelő intézkedéseket nem lehet hátrányos megkülönböztetésként értékelni.

5. cikk

1. A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy támogatják a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek számára kultúrájuk megőrzését és fejlesztését, úgyszintén identitásuknak, nevezetesen vallásuk, nyelvük, hagyományaik és kulturális örökségük megőrzésének feltételeit.

2. Az integrációt szabályozó általános politikájuk keretében hozott intézkedéseik sérelme nélkül a felek tartózkodnak minden olyan politikától vagy gyakorlattól, amely a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek akaratuk elleni asszimilációjára irányul és védelmezik ezeket a személyeket minden olyan akciótól, ami a beolvasztásukra irányul.³

6. cikk

1. A felek bátorítják a tolerancia és a kultúrák közötti párbeszéd szándékát, valamint hatékony intézkedéseket hoznak, hogy előmozdítsák minden a területükön élő személy között kölcsönös tiszteletet, megértést és együttműködést, kiváltképpen az oktatás, a kultúra és a tömegkommunikációs eszközök területén, tekintet nélkül e személyek etnikai, kulturális, nyelvi vagy vallási identitására.

2. A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy megfelelő intézkedéseket hoznak olyan személyek védelmében, akik hátrányosan megkülönböztető, ellenséges vagy erőszakos fenyegetések és cselekedetek áldozatai lehetnek, etnikai, kulturális, nyelvi vagy vallási identitásuk miatt.

---

³ A Keretegyezményt kihirdető jogszabály a „fellépés” vagy „cselekedet” szó helyett (az angolban „action”) az „akció” szót használja, ám ez a jelentésváltozat itt nem tűnik egyértelműnek.

7. cikk

A felek biztosítják minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek a békés célú gyülekezés szabadságához és a másokkal való egyesülés szabadságához, a véleménynyilvánítás szabadságához, a gondolat-, a lelkiismeret- és vallásszabadsághoz való jogának tiszteletben tartását.

8. cikk

A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy elismerik minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek vallása vagy hite kifejezésére, úgyszintén vallási intézmények, szervezetek és egyesületek alapítására való jogát.

9. cikk

1. A felek kötelezettséget vállalnak annak elismerésére, hogy minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek a véleménynyilvánítási szabadsága magába foglalja a véleményalkotás szabadságát és az információk, az eszmék megismerésének és közlésének szabadságát a kisebbség nyelvén, országhatárokon túl és hatósági szerv beavatkozása nélkül. A felek biztosítani fogják nemzeti jogrendszerük keretein belül, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeket ne érje hátrányos megkülönböztetés a tömegkommunikációs eszközökhöz való hozzájutásban.

2. Az 1. bekezdés nem akadályozza meg a feleket abban, hogy a rádióadás és televíziós sugárzás vagy mozi-vállalkozás megindítását – hátrányos megkülönböztetéstől mentesen és objektív kritériumok alapján – engedélyhez kössék.

3. A felek nem akadályozzák a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeket a nyomtatott tömegkommunikációs eszközök létrehozásában és használatában. A rádió- és televízióadásokat szabályozó törvényi keretekben, amennyire lehetséges, biztosítják és figyelembe veszik az 1. bekezdés rendelkezéseit, annak érdekében, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek számára lehetőséget nyújtsanak saját tömegkommunikációs eszközeik létrehozására és használatára.

4. A felek megfelelő intézkedéseket hoznak jogrendszerük keretében annak érdekében, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek számára megkönnyítsék a tömegkommunikációs eszközökhöz való hozzájutást, ezzel is előmozdítva a toleranciát, és lehetőséget teremtve a kulturális sokszínűségnek.

10. cikk

1. A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek elismerik kisebbségi nyelvének szabad és beavatkozás nélküli használatát úgy magánbeszélgetésben mint nyilvánosan, szóban és írásban.⁴

---

⁴ A Keretegyezményt kihirdető törvény itt a „magánéletben” szó (az angol „in private”) helyett a „magánbeszélgetés” kifejezést használja.

2. A nemzeti kisebbséghez tartozó személyek által hagyományosan vagy jelentős számban lakott területeken, amennyiben azok a személyek úgy kívánják, vagy az ilyen kívánság megfelel a valóságos szükségnek, a felek erőfeszítéseket tesznek arra, hogy biztosítsák – lehetőség szerint – e személyek és a közigazgatási hatóságok közötti kisebbségi nyelv használatát elősegítő feltételeket.

3. A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek azt a jogot, hogy olyan nyelven, amelyet megért, a legrövidebb időn belül tájékoztassák letartóztatásának okairól és minden ellene felhozott vád természetéről és indokairól, valamint hogy ezen a nyelven védekezhessen – ha szükséges – ingyenes tolmács segítségével.

11. cikk

1. A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy elismerik minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek azon jogát, hogy család- és utónevét kisebbségi nyelvén használhassa, ugyancsak ennek hivatalos elismeréséhez való jogot, jogrendszerükben szabályozottaknak megfelelően.

2. A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy elismerik minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személy azon jogát, hogy saját kisebbségi nyelvén cégtáblákat, feliratokat és egyéb magántermészetű információkat tegyen közzé a nyilvánosság számára láthatóan.⁵

3. Olyan körzetekben, amelyek hagyományosan nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek által jelentős számban lakottak, a felek törekedni fognak arra, hogy jogrendszerük keretében, beleértve, ahol helyénvaló, a más államokkal való megállapodásokat, és figyelembe véve sajátos körülményeiket, a hagyományos helységneveket, utcaneveket és egyéb, a közösség számára szánt földrajzi megjelöléseket a kisebbség nyelvén is kiírják, ha megfelelő igény van ilyen jelzésekre.

12. cikk

1. A felek, ha szükséges, az oktatás és a kutatás területén intézkednek úgy a nemzeti kisebbségeik, mint a többség kultúrájának, történelmének, nyelvének és vallásának megismerése előmozdítására.

2. Ebben az összefüggésben a felek különösképpen megfelelő lehetőségeket fognak teremteni a tanítóképzésre és a tankönyvekhez való hozzájutásra, és megkönnyítik a különböző közösségek tanítói és diákjai közötti kapcsolatokat.

3. A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy előmozdítják a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek számára az oktatáshoz minden szinten a hozzájutás esélyegyenlőségét.

---

⁵ A Keretegyezményt kihirdető törvény itt az angol „sign” szót „cégtáblák” értelemben fordítja, ám ezen kívül többek között az, egyéb jeleket, útjelző táblákat stb. is jelent.

13. cikk

1. Oktatási rendszerük keretében a felek elismerik minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek a jogát arra, hogy saját magán oktatási és képzési intézményeiket létrehozassák és működtethessék.

2. E jog gyakorlása nem ró semmiféle pénzügyi kötelezettséget a felekre.

14. cikk

1. A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy elismerik minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személy jogát kisebbségi nyelvének megtanulására.

2. Nemzeti kisebbségek által hagyományosan és jelentős számban lakott területeken, megfelelő igény esetén, a felek törekednek – lehetőségeik szerint és oktatási rendszerük keretein belül – annak biztosítására, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek megfelelő lehetőségük legyen kisebbségi nyelvüket megtanulni vagy ezen a nyelven tanulni.

3. E cikk 2. bekezdését úgy kell végrehajtani, hogy az ne veszélyeztesse a hivatalos nyelv tanulását, vagy ezen a nyelven való tanítást.

15. cikk

A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy megteremtik a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek számára azokat a feltételeket, amelyek a kulturális, a társadalmi és a gazdasági életben, valamint a közügyekben – különösképpen az őket érintőkben – való részvételhez szükségesek.

16. cikk

A felek tartózkodnak olyan intézkedések meghozatalától, amelyek a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek által lakott területeken az arányokat megváltoztatják, és arra irányulnak, hogy korlátozzák azon jogokat és szabadságjogokat, melyek a jelen Keretegyezményben foglalt elvekből származnak.

17. cikk

1. A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy nem akadályozzák a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeket azon joguk gyakorlásában, hogy szabadon és békésen határokon átnyúló kapcsolatokat hozzanak létre és tartsanak fenn olyan személyekkel, akik törvényesen tartózkodnak más államokban, kiváltképpen olyanokkal, akikkel etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásukban osztoznak, vagy kulturális örökségük közös.

2. A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy nem akadályozzák a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeket azon joguk gyakorlásában, hogy részt vegyenek nemzeti és nemzetközi nem-kormányzati szervezetek tevékenységében.

18. cikk

1. A felek törekednek arra, hogy – amennyiben szükséges – két- és többoldalú egyezményeket kössenek más államokkal, kiváltképpen a szomszédos államokkal, annak érdekében, hogy biztosítsák az érintett nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek védelmét.

2. Adott esetben a felek megfelelő intézkedéseket hoznak a határokon átnyúló együttműködés bátorítására.

19. cikk

A felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy a jelen Keretegyezményben lefektetett elveket tiszteletben tartják és végrehajtják, azokhoz – amennyiben az szükséges – kizárólag olyan megszorításokat, korlátozásokat vagy derogációkat alkalmaznak, amelyekről nemzetközi jogi okmányok rendelkeznek, különösen amelyek az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezményben és Kiegészítő Jegyzőkönyveiben található, amennyiben ezek lényegesek az említett elvekből származó jogok és szabadságok szempontjából.

III. FEJEZET

20. cikk

A jelen Keretegyezményben foglalt elvekből eredő jogok és szabadságjogok gyakorlása során minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személy tiszteletben tartja a nemzeti törvényhozást és mások jogait, különösen a többséghez tartozókat és más nemzeti kisebbségeket.⁶

21. cikk

A jelen Keretegyezmény egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az bármely egyén számára jogot biztosítana olyan tevékenység folytatására vagy olyan cselekedet végrehajtására, amely a nemzetközi jog alapvető elveivel, kiváltképpen az államok szuverén egyenlőségével, területi integritásával és politikai függetlenségével ellentétes.

22. cikk

A jelen Keretegyezmény egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az korlátozza vagy megsérti azokat az emberi jogokat vagy alapvető szabadságjogokat, melyek a szerződő felek bármelyike törvényeinek megfelelően vagy bármely más – amennyiben e szerződő fél részese – Egyezmény alapján biztosítható.

---

⁶ A Keretegyezményt kihirdető törvény a „nemzeti jogrendszer” kifejezés helyett a „nemzeti törvényhozás” összetételt használja, ám itt (angolban „national legislation”) ez inkább a nemzeti jogszabályok összességére (azaz a jogrendszerre) és nem a jogalkotásra (törvényhozás) vonatkozik.

23. cikk

A jelen Keretegyezményben foglalt elvekből eredő jogok és szabadságjogok – amennyiben az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről szóló Egyezményben, vagy kiegészítő jegyzőkönyveiben azoknak megfelelő rendelkezések találhatóak – az utóbb említett Egyezmény rendelkezéseivel összhangban lévőként értelmezendők.

IV. FEJEZET

24. cikk

1. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága figyelemmel fogja kísérni a Keretegyezménynek a szerződő felek általi végrehajtását.

2. Azok a felek, amelyek nem tagjai az Európa Tanácsnak, a megállapítandó szabályok szerint fognak részt venni a végrehajtási mechanizmusban.

25. cikk

1. A Keretegyezménynek az adott szerződő fél vonatkozásában történő hatálybalépését követő egy éven belül a szerződő fél az Európa Tanács Főtitkárának teljes körű tájékoztatást nyújt azokról a törvényhozói és egyéb intézkedésekről, amelyeket a Keretegyezményben felsorolt elvek hatályosulásáért tett.

2. Ezt követően minden szerződő fél a Főtitkárnak rendszeresen és minden alkalommal, amikor a Miniszteri Bizottság kifejezte e kérését, tájékoztatást nyújt a Keretegyezmény végrehajtását érintő minden lényeges lépésről.

3. A Főtitkár továbbítja az e cikkben foglaltaknak megfelelően nyújtott tájékoztatást a Miniszteri Bizottsághoz.

26. cikk

1. Amennyiben a felek által a Keretegyezményben felsorolt elvek érvényesítése érdekében tett intézkedések megfelelőségét értékeli, a Miniszteri Bizottságot olyan Tanácsadó Bizottság fogja segíteni, melynek tagjai a nemzeti kisebbségek védelmének a területén elismert szakértelemmel rendelkeznek.

2. A Tanácsadó Bizottság összetételét és ügyrendjét a Miniszteri Bizottság fogja meghatározni a Keretegyezmény hatálybalépését követő egy éven belül.

V. FEJEZET

27. cikk

A jelen Keretegyezmény az Európa Tanács tagállamai részére áll nyitva aláírásra. A Keretegyezmény hatálybalépésének időpontjáig a Miniszteri Bizottság által meghívott bármely más állam is aláírhatja. A Keretegyezményt megerősíteni, elfogadni,

vagy jóváhagyni lehet. A megerősítő, elfogadási vagy jóváhagyási okmányokat az Európa Tanács Főtitkáránál kell letétbe helyezni.

28. cikk

1. A jelen Keretegyezmény hatályba lépésének napja a Keretegyezménynek a 27. cikk szerinti, az Európa Tanács tizenkét tagállama általi elfogadástól eltelt három hónapot követő naptári hónap első napja.

2. Mindazon tagállamok vonatkozásában, melyek ezt követően fogadják el a Keretegyezményt, a Keretegyezmény a megerősítő, elfogadási vagy jóváhagyási okmányok letétbe helyezésétől eltelt három hónapos időszakot követő naptári hónap első napján lép hatályba.

29. cikk

1. A jelen Keretegyezmény hatálybalépése és a szerződő államokkal folytatott konzultáció után az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága az Európa Tanács Alapszabályának 20. d) cikke alapján hozott többségi határozatnak megfelelően csatlakozásra kérhet fel minden olyan államot, mely nem tagja az Európa Tanácsnak, és amelyet a Keretegyezmény aláírására a 27. cikk rendelkezései szerint meghívtak, de ezt még nem tette meg, továbbá bármely más nem-tagállamot.

2. A Keretegyezmény minden csatlakozó államra nézve a csatlakozási okmányok az Európa Tanács Főtitkáránál történt letétbe helyezésétől eltelt három hónapot követő naptári hónap első napján lép hatályba.

30. cikk

1. A Keretegyezmény aláírása vagy a megerősítő, elfogadó jóváhagyó vagy csatlakozási okmányok letétbe helyezése alkalmával minden állam megnevezheti azt a területet vagy területeket, amely(ek) nemzetközi kapcsolataiért felelősséget visel, és ahol a jelen Keretegyezményt alkalmazni fogják.

2. Bármely állam bármely későbbi időpontban az Európa Tanács Főtitkárához intézett nyilatkozatában kiterjesztheti a Keretegyezmény alkalmazását a nyilatkozatban meghatározott más területre. Az ilyen terület vonatkozásában a Keretegyezmény a nyilatkozatnak a Főtitkár általi kézhezvételét követő három hónapos időtartam lejártát követő hónap első napján fog hatályba lépni.

3. Az előző két bekezdés alapján tett bármely, a nyilatkozatban meghatározott terület vonatkozásában fennálló nyilatkozatot a Főtitkárhoz címzett értesítéssel vissza lehet vonni. A visszavonás a Főtitkárhoz eljuttatott nyilatkozat kézhezvételét követő három hónapos időtartam lejártát követő hónap első napján lép hatályba.

31. cikk

1. Bármely fél bármikor felmondhatja a Keretegyezményt az Európa Tanács Főtitkárának tett bejelentéssel.

2. A felmondás a bejelentésnek a Főtitkár általi átvétele napjától számított hat hónap elteltét követő naptári hónap első napján lép hatályba.

32. cikk

Az Európa Tanács Főtitkára a Tanács tagállamait, a többi aláíró államot és minden olyan államot, amely csatlakozott a jelen Keretegyezményhez, tájékoztatja:

- a) minden aláírásról;
- b) minden megerősítő, elfogadó jóváhagyó vagy csatlakozó okmány letétbe helyezéséről;
- c) a Keretegyezménynek a 28–30. cikkek szerint történt hatálybalépése valamennyi időpontjáról;
- d) a Keretegyezményre vonatkozó minden jogcselekményről, értesítésről vagy közlésről.

Minek hitelül a kellőképpen meghatalmazott alulírottak aláírták e Keretegyezményt.

Készült Strasbourgban, 1995. február 1-jén, angol és francia nyelven, egyetlen példányban, melyet az Európa Tanács levéltárában kell elhelyezni. Mindkét nyelvű szöveg egyaránt hiteles. Az Európa Tanács Főtitkára az Európa Tanács valamennyi tagállama és a Keretegyezmény aláírására felkért vagy csatlakozó állam részére hiteles másolatot küld.

A VELENCEI BIZOTTSÁG JELENTÉSE A NEMZETI KISEBBSÉGEK SZÁMÁRA AZ ANYAÁLLAMOK ÁLTAL BIZTOSÍTOTT KEDVEZMÉNYES ELBÁNÁSRÓL¹

Bevezetés

2001. június 21-én Románia miniszterelnöke, Adrian Nastase úr azzal a kéréssel fordult a Velencei Bizottsághoz, hogy vizsgálja meg a Magyar Köztársaság Országgyűlése által 2001. június 19-én elfogadott, a szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvénynek az európai normákkal, valamint korunk nemzetközi jogi normáival és elveivel való összeegyeztethetőségét.

2001. július 2-án a Magyar Köztársaság külügyminisztere, Martonyi János úr felkérte a Velencei Bizottságot, hogy végezze el a nemzeti kisebbségekhez tartozó és az állampolgárság szerinti állam határain kívül élő személyek számára biztosított kedvezményes elbánásra vonatkozó európai jogalkotás legutóbbi tendenciáinak összehasonlító elemzését.

A Velencei Bizottság a 2001. július 6–7. között megtartott plenáris ülésén úgy határozott, hogy az Európa Tanács egyes tagállamainak vonatkozó jogszabályai és gyakorlata alapján tanulmányozza az államok által a határokon kívül élő nemzeti kisebbségeknek biztosított kedvezményes elbánás gyakorlatát. E vizsgálatnak a célkitűzése annak megállapítása, hogy a kérdéses kedvezményes elbánás összeegyeztethető-e az Európa Tanács normáival és a nemzetközi jog elveivel.

Ezt követően sor került egy munkacsoport életre hívására, amelynek tagjai voltak Franz Matscher, Francois Luchaire, Giorgio Malinverni és Peter Van Dijk urak. Találkozójukra 2001. szeptember 18-án Párizsban került sor. A jelentést tevők megbeszélést folytattak a magyar és a román kormány képviselőivel az érintett felek által a Velencei Bizottság kérésére augusztusban átadott információk tisztázása érdekében.

A Jelentés a Matscher, Luchaire, Malinverni és Van Dijk urak megállapításai alapján készült, azt a Kisebbségvédelmi Albizottság 2001. október 18-án megvitatta és ezt követően a Velencei Bizottság 2001. október 19-20. között Velencében megtartott plenáris ülése elfogadta.

[...]

---

¹ Jóváhagyta a Joggal a Demokráciáért Bizottság (más néven a Velencei Bizottság) 48. plenáris ülése, Velence, 2001. október 19–20. CDL-INF (2001), 19. Az alábbiakban a Jelentésnek csak az általános összefoglaló részét közöljük (D. és E. fejezet). A további lábjegyzetek, ha azt külön nem jelöltük, a Jelentés eredeti szövegéhez tartoznak.

D. Értékelés a kisebbségek számára kedvezményeket nyújtó,
 anyaállami belső jogszabályoknak az európai normákkal, valamint
 a nemzetközi jog normáival és elveivel való összeegyeztethetőségéről²

A nemzeti kisebbségek megfelelő és hatékony védelme, mint az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmének egyik aspektusa, továbbá az európai stabilitás, demokrácia, biztonság és béke előmozdításában betöltött kiemelkedő fontossága számos esetben megerősítésre és hangsúlyozásra került. A vonatkozó nemzetközi egyezmények maradéktalan teljesítése – elsősorban a Nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezmény, a Regionális vagy kisebbségi nyelvek chartája, továbbá, bár kevésbé specifikusan, az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Európai Egyezménye – az Európa Tanács valamennyi tagállama számára prioritássá vált.

Ennek ellenére a kisebbségvédelem előtérbe kerülő új és eredeti formái, különösen az anyaállamok által alkalmazottak, kedvező trendet képviselnek, amennyiben hozzá tudnak járulni a kisebbségvédelem céljainak eléréséhez.

A kétoldalú barátsági, együttműködési és kisebbségvédelmi egyezmények megkötésének gyakorlata máris élvezi a nemzetközi közösség ösztönzését és támogatását, de egyben alapos vizsgálódását is.

Az utóbbi idők azon fejleménye, hogy az anyaállamok belső jogszabályok és egyéb szabályok révén különleges jogokat biztosítanak nemzettársaiknak³, egészen az utóbbi időkig nem keltette fel a figyelmet és minimális vagy semmilyen érdeklődést sem váltott ki a nemzetközi közösségből. Eddig nem történtek kísérletek a szóban forgó jogszabályok és egyéb szabályok felülvizsgálatára és koordinálására. Ennek ellenére a szomszédos országokban élő magyarokról szóló törvény elfogadását övező kampány azt mutatja, hogy szükség van az ilyen jogszabályok és egyéb szabályok, valamint a nemzetközi jog és a kisebbségvédelemmel kapcsolatos európai normák közötti kompatibilitás vizsgálatára.

A Bizottság véleménye szerint az államoknak lehetősége van egyoldalú intézkedések foganatosítására nemzettársaik védelme érdekében, függetlenül attól, hogy azok a szomszédos országokban vagy máshol élnek; ez az alábbi elvek tiszteletben tartásától függ: (a) az államok területi szuverenitása; (b) pacta sunt servanda (köte-

---

² Az Európai Parlament 2001. szeptember 5-i (Magyarországnak az Európai Unióba történő felvételi kérelméről és a tárgyalások állásáról szóló) határozatát követően [COM(2000) 705.C5.0605/2000. 1997/2175 (COS)] még jelenleg is folyamatban van az Európai Bizottság vizsgálata a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyekre vonatkozó különleges anyaországi szabályozások és kedvezmények és a közösségi jog, valamint az EU tagállamai közötti jószomszédi kapcsolatok és együttműködés összeegyeztethetőség tárgyában. Ennek következtében a kérdéses vizsgálat nem képezi tárgyát ennek a tanulmánynak.

³ *Az angolban „kin-minorities” (azaz szó szerinti fordításban „rokon kisebbségek”) kifejezéssel illetik egy adott állam többségi lakosságának nemzeti identitását valló, de más országokban, kisebbségi sorsban élő csoportokat. Az alábbiakban a „nemzettársi” vagy „nemzettársi kisebbség” és az „anya-állam” kifejezést használtuk a „kin-minorities” és a „kin-state” fogalmak fordítására. (A szerk.)*

lezettségek jóhiszemű teljesítése); (c) baráti kapcsolatok az államok között; (d) az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartása, különös tekintettel a hátrányos megkülönböztetés tilalmára.

a. AZ ÁLLAMOK TERÜLETI SZUVERENITÁSÁNAK ELVE

Az államok kizárólagos szuverenitással, ennél fogva joghatósággal rendelkeznek a nemzeti területük felett.⁴ Ez elméletben azt jelenti, hogy joghatósággal rendelkeznek valamennyi, a területükön akár csak a belső vizeken tartózkodó személy, tulajdon/vagyontárgy és ott folytatott tevékenység vonatkozásában, a felségvizeken és a területük feletti légtérben. Egyetlen más állam vagy nemzetközi szervezet sem gyakorolhat joghatóságot egy másik állam területén az érintett állam beleegyezése nélkül. A nemzetközi közjog azonban különleges felhatalmazást ad az államoknak nagykövetségi épületeik, külföldön tartózkodó hajóik és állampolgáraik tekintetében.

A törvényhozói, közigazgatási (és bírói) cselekedetek mind ennek a szuverén joghatóságnak a kifejeződései: ezen intézkedések természetes címzettjei az adott ország lakossága és az alkalmazás természetes helye az adott állam nemzeti területe.

Ezzel összefüggésben vetődik fel az első kérdés: lehet-e a területen kívüli hatállyal rendelkező jogszabályok elfogadásának pusztán *per se* a másik érintett állam vagy államok belülegyeibe való beavatkozásnak és ebből adódóan az államok területi szuverenitása elvének megsértéseként értékelni?

A mindenre kiterjedő válasz megadása érdekében különbséget kell tenni – a területen kívüliség tartalma tekintetében – egy adott állam jogszabálya által egy másik államnak az utóbbi állam területén vagy azon kívül tartózkodó állampolgárára gyakorolt hatása és az államhatalomnak az államhatárokon kívül történő gyakorlása között.

i. Az állam külföldi állampolgárokra vonatkozó jogszabályainak hatása

A Bizottság megítélése szerint az a pusztán tény, hogy egy adott jogszabály címzettjei külföldi állampolgárok, nem jelenti a területi szuverenitás elvének megsértését. Valóban számos példa van olyan törvényhozási gyakorlatra, amely a külföldi állampolgárságot, nem egy adott országot, hanem általánosságban véve, „összekötő kapocsként” kezeli (ilyenek például a nemzetközi magánjognak az állam büntető joghatóságára vonatkozó rendelkezései). Ezek mind összhangban vannak a nemzetközi jog alapelveivel.

Az államok legitim módon hozhatnak olyan jogszabályokat és egyéb szabályokat, amelyeknek alanyai külföldi állampolgárok, *ameddig az ilyen jogszabályok és egyéb szabályok csak az ország határain belül érvényesülnek*. Például az államok egyoldalúan dönthetnek úgy, hogy meghatározott számú ösztöndíjat adnak az arra érdemes, az ösztöndíjakat adó állam egyetemén tovább tanulni kívánó külföldi hallgatóknak.

---

⁴ A nemzetközi jognak ezt az elvét kodifikálták, különösen a [Európai Tanács Nemzeti kisebbségek védelméről szóló] Keretegyezményének 21. cikkében. *A Jelentés erre az egyezményre következetesen Keretegyezményként utal. (A szerk.)*

Abban az esetben, amikor egy jogszabály kimondottan *más államokban élő külföldi állampolgárokra irányul* a jogszabály legitimitása már nem olyan egyértelmű. Valójában nem várható el, hogy az érintett egyén állampolgárság szerinti országának ne legyen véleménye a kérdéstről.

Néhány területen, így az oktatás és kultúra terén, bizonyos nyilvánvaló kulturális célokat⁵ követő, az államok által alkalmazott gyakorlatok alakultak ki az idők folyamán. A baráti kapcsolatokat ápoló országok között többnyire elfogadott, hogy az egyes államok ösztöndíjakat ítélnek oda nemzettársaikhoz tartozó külföldi hallgatóknak, hogy azok az anyaállam nyelvén tanulhassanak külföldi oktatási intézményekben. Ezeket az oktatási intézményeket másfelől gyakran az anyaállam finanszírozza. Szintén elfogadott az, hogy az államok külföldi hallgatóknak – nemzeti hovatartozásuktól függetlenül – biztosított ösztöndíjak révén elősegítik az adományozó állam nyelvének és kultúrájának tanulmányozását.

Ha létezik nemzetközi szokásjog a fent felsorolt területeken, úgy az állampolgárság szerinti ország egyetértése vélelmezhető, és az anyaállamok ennek fényében egyoldalú közigazgatási és jogalkotási intézkedéseket hozhatnak.⁶ Továbbá, ha az anyaállam egyoldalú intézkedéseket tesz az adott lakóhely szerinti államban élő nemzettársaival szembeni kedvezményes bánásmód érdekében, az utóbbi állam később vélelmezheti, hogy az anyaállam egyetért hasonló intézkedések megtételével a saját állampolgárai vonatkozásában.

Az egyezmények vagy a nemzetközi szokásjog által le nem fedett területeken ezzel szemben az anyaállam intézkedései által érintett lakóhely szerinti állam egyetértésének explicitnek kell lennie. Példának okáért, ha egy állam egyoldalúan úgy dönt, hogy ösztöndíjakat ad a nemzettársaikhoz tartozó külföldi diákok számára, függetlenül az ilyen személyek tanulmányai és maga az anyaállam közötti kapcsolatokról, azt az érintett lakóhely szerinti állam belügyeibe (például oktatási politikájába) való beavatkozásként lehet értékelni.

ii. Az államhatalom nemzeti határokon kívüli gyakorlása

Ezzel ellentétes megengedő szabály hiányában – amely lehet nemzetközi szokásjog vagy egyezmény⁷ – egyetlen állam sem gyakorolhatja hatalmát semmilyen formában más államok területén.⁸

⁵ A Kulturális Egyezmény 2. cikkének 2. bekezdése így szól: „Valamennyi szerződő fél igyekszik előmozdítani, amennyire az lehetséges, nyelve vagy nyelvei, történelme és civilizációja tanulmányozását a többi szerződő fél területén, és biztosítja ennek feltételeit a többi szerződő fél állampolgárai számára.” Az Egyezményt ratifikálta, többek között. Bulgária 1991. szeptember 2-án, Görögország 1962. január 10-én, Magyarország 1989. november 16-án, Olaszország 1957. május 15-én, Románia 1991. december 19-én, Oroszország 1991. február 21-én, Szlovákia 1990. május 10-én és Szlovénia 1992. július 2-án.

⁶ Ezek azonban gyakran kormányközi egyezmények részét képezik.

⁷ Lásd például a közös konzuli egyezményeket.

⁸ E tekintetben az Egyesült Államok által még a szülőföldön tartózkodó külföldi állampolgárokkal szemben polgári ügyekben vindikált területen kívüli joghatóság nagyrészt ellentmondásos.

Az államok által más országokban bejegyzett nem kormányzati egyesületeknek biztosított közigazgatási, kvázi-hivatalos feladatok az államhatalom indirekt megnyilvánulásának formái: mint ilyenek, nem megengedettek, hacsak erre külön engedély nincs.

Az ilyen hatáskörök biztosítása különösen problematikus azokban az esetekben, amikor a lakóhely szerinti állam joga a kérdéses tevékenységeket nem ismeri el és nem is szabályozza. Ilyen esetekben, az említett egyesületek felett, ilyen tevékenységek ellátása tekintetében nem lenne hatékony jogi kontroll: a lakóhely szerinti állam hatóságainak fennállna ugyan a joghatósága, de nem találnának alapot a cselekvéshez amiatt a fentebb már említett ok miatt, hogy nincsenek azokkal kapcsolatos rendelkezések a jogrendben. Az anyaállamok pedig, annak ellenére, hogy megteremtették a kérdéses jogi aktusok meghozatalához szükséges alapokat, nem rendelkeznének a másik államban joghatósággal, tekintve, hogy az egyesületek külföldön lettek bejegyezve, és ott fejtik ki tevékenységüket. Ez hatványozottan igaz akkor, amikor a kérdéses hatáskörök gyakorlásának feltételei és határai nem lettek egyértelműen rögzítve a kompetenciák forrásául szolgáló jogszabályban.

A Bizottság véleménye szerint, ha az anyaállam bármilyen tanúsítványt kér *in situ*, akkor a természetes közreműködők a konzuli hatóságok lehetnének: ezek, összhangban a nemzetközi joggal,⁹ megfelelő felhatalmazással rendelkeznek a lakóhely szerinti állam részéről annak érdekében, hogy a fogadó állam területén hivatalos cselekményeket foganatosíthassanak. Ezeknek a hivatalos cselekményeknek közönséges cselekményeknek kell lenniük, és a konzulátusokra nem szabad olyan feladatokat bízni, amelyek túlmennének az általánosan elfogadott és engedélyezett gyakorlaton.

Ez utóbbi tekintetében és utalva a számos vizsgált jogszabályban megfogalmazott követelményre, hogy a nemzettársak számára biztosított kedvezmények igénybevitelében érdekelt külföldiek nemzeti származását igazoló okiratokat kell beszerezni, a Bizottság úgy véli, hogy kívánatos (bár a nemzetközi jog nem rendelkezik erről), hogy a vonatkozó jogszabály pontosan határozza meg a nemzeti háttér értékelése során követendő kritériumokat. Ez megakadályozná, hogy a konzulátusok diszkrecionális és – formális és lényegi bírói felülvizsgálati lehetőség hiányában – várhatóan önkényessé váló hatáskört kapjanak. E tekintetben a Bizottság, *mutatis mutandis*, utalni kíván a Keretegyezményre, amely, amellet, hogy rögzíti az egyén szabad döntésének elvét a valamely kisebbséghez való tartozást illetően, nem akadályozza meg az államokat abban, hogy bizonyos kritériumok teljesítésétől tegyék függővé az adott kisebbséghez tartozó személyek számára biztosított kedvezmények igénybevitelét. Más szóval, az egyén személyes választása szükséges elem, de nem elégséges a meghatározott kedvezmények igénybeviteléhez jogosultság fennállásához.

---

⁹ Például lásd a konzuli kapcsolatokról szóló 1963-as Bécsi Egyezmény 5. cikkét.

Hasonló megfontolások vonatkoznak a nemzettársak határon túli szervezeteire is. A Bizottság nézete szerint az ilyen szervezeteknek lehet szerepük abban az esetben, ha az az anyaállam által kért pontos jogszabályokban meghatározott és egyéb bizonyító erejű okiratok hiánya miatt szükséges információk megadására szorítkozik, vagy nem kötelező erejű informális ajánlást kell tenniük az anyaállam konzuli hatóságai számára. Például a hivatalos okiratok hiányában nyilatkozhatnak arról a körülményről, hogy egy adott személy nagyapja az anyaállam állampolgára volt.

b. A PACTA SUNT SERVANDA ELVE

A szerződéseket tiszteletben kell tartani és jóhiszeműen kell teljesíteni.¹⁰ Amennyiben egy állam részese valamely, a kisebbségvédelemmel kapcsolatos vagy azzal összefüggésben rendelkezéseket tartalmazó kétoldalú szerződésnek,¹¹ köteles valamennyi, a szerződésben vállalt kötelezettségét teljesíteni, ideértve: az egyezmény megvalósítását értékelni, vagy szerződésben érintett kisebbségnek biztosított jogok lehetséges bővítését, módosítását, kétoldalú tárgyalásokon megvitatni.

Amennyiben a fenti kétoldalú tárgyalások megtartásából esetlegesen származó nehézségek a beavatkozás alternatív és egyoldalú formáit eredményeznék az szerződés által már felölelt kérdésekben, úgy az az szerződések jóhiszemű teljesítése kötelezettségének megsértésével érne fel, hacsak a vitás kérdések rendezésére létező összes eljárást (ideértve az EBESZ Nemzeti Kisebbségi Főbiztosa és a Nemzetközi Békéltető és Döntőbíróóság¹² beavatkozásának kérését) jóhiszeműen¹³ igénybe nem vették, és azok nem vezettek eredményre.

A nemzettársak számára kedvezményeket biztosító jogszabályoknak és egyéb szabályoknak nem szabad a már meglévő kétoldalú szerződések által kimutathatóan érintett kérdésekre irányulniuk, kivéve, ha konzultációt folytattak az érintett állampolgársága szerinti országgal, és az jóváhagyta, vagy implicit – de egyértelmű – módon, kifogások nélkül elfogadta a tervezett intézkedéseket.

Hasonló megfontolások igazak a már meglévő szerződések rendelkezései által nem érintett kérdésekre is.

¹⁰ Lásd a nemzetközi szerződések jogáról szóló 1969-es Bécsi Egyezmény 26. cikkét.

¹¹ Hangsúlyozni kell, hogy a kedvezményes bánásmódról szóló szabályok meghozatala nem feltétlenül függ az érintett államok közötti kétoldalú egyezmény meglététől. Amennyiben ilyen egyezmény létezik, a szóban forgó intézkedéseknek és az alkalmazásukkal kapcsolatos eljárásnak összhangban kell lennie a kérdéses egyezménnyel.

¹² *Az angol eredetiben „International Conciliation and Arbitration Court”. (A szerk.)*

¹³ Lásd a nemzetközi szerződések jogáról szóló Bécsi Egyezmény 31. cikkét, amely értelmében „A szerződést jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint, valamint tárgya és célja figyelembevételével kell értelmezni”.

c. A JÓSZOMSZÉDI KAPCSOLATOK ELVE

A Közép- és Kelet-Európa országai közti kapcsolatokat biztosító kétoldalú egyezmények keretét a jószomszédi kapcsolatok elve biztosítja, amely egyben a kérdéses egyezmények fő célkitűzése is.

Az államoknak a baráti államközi kapcsolatok eléréséhez fűződő kötelezettsége egy, a fenténél általánosabb elvből ered: a Keretegyezmény 2. cikke megfogalmazza a jószomszédi viszony, az államok közötti baráti kapcsolatok és együttműködés elveit. Napjainkban az államok közötti baráti kapcsolatokat egyhangúlag az európai béke és stabilitás előfeltételének tekintik.

Ennek megfelelően az államoknak tartózkodniuk kell az olyan egyoldalú intézkedésektől, amelyek kockára tehetik és veszélyeztethetik a más államokkal való együttműködés légkörét.

A vizsgált jogszabályok a fentebb elemzett okoknál fogva érzékeny kérdéseket érintenek. Bizonyos tekintetben olyan kérdéseket vetnek fel, amelyeket alaposabban is meg kell vizsgálni: az anyaállam által kibocsátott igazolványokat, amelyek igazolják a tulajdonos nemzettársi kisebbséghez tartozását igazolják, valamint különösen a kérdéses igazolványok kiadásának módozatait.

Az igazolvány és annak különböző formái (lásd fent)¹⁴ mellett kiálltak az ezeket bevezető országok, arra hivatkozva, hogy azok egyszerűsítik az egyén számára követendő, a kérdéses jogszabályok által biztosított kedvezmények igénybevételéhez szükséges adminisztratív lépéseket.

Abban a mértékben, amennyire a kérdéses igazolványok megkönnyítik a szóban forgó kedvezmények igénybevételét, a Bizottság elismeri, hogy az igazolványok hasznosak lehetnek. Ugyanakkor észrevételezi azt is, hogy több országban ezek az igazolványok rendelkeznek a személyi igazolványok jellemzőivel: tartalmazzák a tulajdonos fényképét, valamennyi személyi adatát és utalnak annak származására. Nagyon valószínű, hogy ezeket az igazolványokat személyi igazolványként használják tulajdonosaik, legalábbis az anyaállam területén.

Ebben a formában az igazolványok politikai köteléket teremtenek az igazolványokat birtokló külföldiek és anyaállamuk között, ami érthető aggodalmat kelt a lakóhely szerinti államokban, amelyekkel a Bizottság véleménye szerint a kérdéses igazolványok megalkotására irányuló tevékenység előtt, erről konzultálni kellett volna.

A Bizottság véleménye szerint ahhoz, hogy ezeket az igazolványokat csak mint a közigazgatási teendők leegyszerűsítésének eszközét alkalmazzák, az igazolványoknak csak a jogszabályok vagy egyéb szabályok által biztosított kedvezmények igénybevételére való jogosultságot kellene tanúsítaniuk. Az igazolványoknak nem kellene a tulajdonos és az anyaállam közötti politikai kötelék létrehozására irányulnia, és nem kellene helyettesítenie az állampolgárság szerinti ország által kibocsátott személyi igazolványokat.

---

¹⁴ A jelentés „C” fejezete. (A szerk.)

d. AZ EMBERI JOGOK ÉS ALAPVETŐ SZABADSÁGJOGOK TISZTELETBEN TARTÁSA. A HÁTRÁNYOS MEGKÜLÖNBÖZTETÉS TILALMA

Az államok kötelesek tiszteletben tartani az emberi jogokkal kapcsolatos azon nemzetközi egyezményeket, amelyeknek részesei. Ennek megfelelően, hatalmuk gyakorlása során mindig tiszteletben kell tartaniuk az emberi jogokat és az alapvető szabadságokat. Ezek közül a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról rendelkezik, többek között, az ENSZ Alapokmánya, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata,¹⁵ a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya¹⁶ és a Keretegyezmény.¹⁷

Különösen az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményben (a továbbiakban: „az Egyezmény”) részes államok kötelesek hátrányos megkülönböztetéstől mentesen biztosítani az Egyezményben foglalt jogok gyakorlását valamennyi, a joghatóságuk alá tartozó személy részére.¹⁸ Az Egyezmény 1. cikke ugyancsak megfogalmazza az államnak a területén kívüli hatályú intézkedésekért viselt felelősségét: valamennyi egyén, legyen az külföldi vagy saját állampolgár, az adott állam joghatósága alá kerülhet.

A jelen tanulmány tárgyául szolgáló jogszabályok és egyéb szabályok kedvezményeket kívánnak biztosítani bizonyos egyéneknek, azaz bizonyos nemzetiségű külföldi állampolgároknak. Ennek eredményeként eltérő bánásmódot eredményeznek

¹⁵ Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 7. cikke leszögezi: „A törvény előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek megkülönböztetés nélküli joga van a törvény egyenlő védelméhez. Mindenkinek joga van az egyenlő védelemhez a jelen Nyilatkozatot sértő minden megkülönböztetéssel és minden ilyen megkülönböztetésre irányuló felbujtással szemben”.

¹⁶ A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 26. cikke szerint „A törvény előtt minden személy egyenlő, és minden megkülönböztetés nélkül joga van egyenlő törvényes védelemre. Erre tekintettel a törvénynek minden megkülönböztetést tiltania kell, és minden személy számára egyenlő és hatékony védelmet kell biztosítania bármilyen megkülönböztetés ellen, mint amilyen például a faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy más helyzet alapján történő megkülönböztetés”.

¹⁷ A Keretegyezmény 4. cikke az alábbiak szerint rendelkezik: „(1) A Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személy számára biztosítják a törvény előtti egyenlőséget és a törvény általi egyenlő védelem jogát. Ebben a vonatkozásban minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozáson alapuló hátrányos megkülönböztetés tilos. (2) A Felek kötelezik magukat annak elfogadására, hogy – amennyiben szükséges – megfelelő intézkedéseket hoznak a gazdasági, a társadalmi, a politikai és a kulturális élet minden területén a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek és a többséghez tartozók közötti teljes és hatékony egyenlőség előmozdítása érdekében. E tekintetben kellő figyelmet fordítanak a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek sajátos körülményeire. (3) A 2. bekezdésben foglaltaknak megfelelő intézkedéseket nem lehet hátrányos megkülönböztetésként értékelni”.

¹⁸ Lásd az Egyezmény 1. és 14. cikkét. Ez utóbbi így szól: „A jelen Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés, például: nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani”. Mivel a 14. cikkely csak az Egyezményben máshol említett jogok és szabadságok tekintetében bünteti a megkülönböztetést, aláírásra 2000. november 4-én megnyitották a Tizenkettedik Jegyzőkönyvet, amely egy általános záradékot tartalmaz a megkülönböztetés tilalmáról.

(a kedvezményezett egyének és az anyaállam állampolgárai között, a kedvezményezett egyének és a lakóhely szerinti állam más állampolgárai között, a kedvezményezett egyének és a más nemzetiségekhez tartozó külföldiek között), ami – alapvetően etnikai alapú – megkülönböztetést jelent, megsértve ezzel a hátrányos megkülönböztetés tilalmának fent ismertetett kritériumait.

Hátrányos megkülönböztetésre az Egyezmény által biztosított jogok tekintetében lehet csak hivatkozni. A vizsgált jogszabályok által biztosított kedvezmények közül nem mindegyik érint, legalábbis első ránézésre, az Egyezmény által elismert jogokat. Néhány, az Egyezmény által biztosított jog azonban érintett lehet: elsősorban az I. Jegyzőkönyv 2. cikkelyében, talán az Egyezmény 8. cikkelyében és az I. Jegyzőkönyv 1. cikkelyében.

A strasbourgi esetjog¹⁹ mutatja, hogy az azonos helyzetű személyekkel szembeni eltérő bánásmód²⁰ nem mindig tilos: azokban az esetekben nem az, amikor a bánásmódbeli különbséget objektíven és ésszerűségi kritériumok szerint indokolni lehet, figyelembe véve az alkalmazható méltányosság határait. Az indokot a követett (és szükségszerűen legitim) célokkal és az intézkedés hatásaival szembe állítva kell értékelni, tekintettel a demokratikus társadalmakban uralkodó általános elvekre (ésszerű arányosságnak kell fennállnia a követett legitim cél és az alkalmazott eszközök között).

A 14. cikk tiltja az egyének hátrányos megkülönböztetését helyzetük szerint, és egy bővíthető listát tartalmaz azokról az indokokról (nyelv, vallás és származás), amelyek alapján tilos megkülönböztetést alkalmazni. Ami a kérdéses jogszabályok és szabályok által biztosított megkülönböztetett bánásmód alapjait illeti, a Bizottság véleménye szerint az a körülmény, hogy a lakosság egy részének kevésbé előnyös bánásmódban van része csak azért, mert nem tartozik egy adott nemzeti csoporthoz, önmagában még nem jelent hátrányos megkülönböztetést és nem is ellentétes a nemzetközi jog elveivel.²¹ Etnikai alapon valóban gyakran kerül sor hasonló bánásmódbeli különbségekre, például az állampolgársági törvényekben.²² Ennek a kritériumnak az elfogadhatósága természetesen a követett cél függvénye.

¹⁹ Lásd az Egyezmény 14. cikkében foglalt „hátrányos megkülönböztetésnek” tartalmával kapcsolatos fő esetet: European Court of Human Rights, Belgian Linguistics Judgement of 9 February 1967, Series A no. 6. (a „belga nyelvi ügy”)

²⁰ A hátrányos megkülönböztetésre való hivatkozás csak abban az esetben nyer értelmet, amikor az erre hivatkozó személy össze szeretné hasonlítani a maga helyzetét azokéval, akik vele azonos, hasonló vagy „relevánsan hasonló” helyzetben vannak.

²¹ Lásd mindenekelőtt a Keretegyezmény 4. cikkének 3. bekezdését.

²² Lásd a német Alkotmány 116. cikkét, amely leszögezi, hogy „Törvény ellentétes rendelkezése hiányában németnek számít az Alkotmány értelmében az a személy, aki német állampolgársággal rendelkezik, vagy aki német származású menekültként vagy kitelepítettként, illetve ilyen személyek házas társaként vagy leszármazottjaként bebocsátást nyert a Német Birodalom területére az 1937. december 31-én meglévő határokon belül. (2) A német állampolgárságuktól 1933. január 30. és 1945. május 8. között politikai, faji vagy vallási okok miatt megfosztott korábbi német állampolgárok és leszármazottjaik kérelmükre ismételten német állampolgárságot kapnak. Amennyiben 1945. május 8-át követően Németországban telepedtek le, és nem nyilvánították ki ezzel ellentétes szándékukat, úgy tekintendők, mintha nem veszítették volna el német állampolgárságukat”.

A fentiekre való tekintettel, a kérdéses jogszabály által biztosított kedvezmény jellegét illetően, a Bizottság célszerűnek tekinti, hogy különbséget tegyenek az oktatás és kultúra területére, valamint a többi területre vonatkozó kedvezmények között.

Ami az előbbieket illeti, az általuk megtestesített megkülönböztetett bánásmódot meg lehet indokolni az intézkedés által megcélzott népesség és az anyaállam lakossága közötti kulturális kapcsolatok elmélyítésének legitim célkitűzésével. Az elfogadhatóság érdekében a biztosított kedvezményeknek valóban kötődniük kell az állam kulturális életéhez, és azzal arányosnak kell lenniük. A Bizottság nézete szerint például az oktatási támogatásoknak a pusztán etnikai feltételek az érintett egyén által folytatott tanulmányok jellegétől függetlenül odaítélése nem volna közvetlenül indokolható.

A Bizottság véleménye szerint az oktatási és kulturális területen kívül más területeken csak kivételes esetekben biztosítható kedvezményes bánásmód akkor, ha az kimutathatóan az anyaállammal meglévő kapcsolatok fenntartására irányul, és arányos az elérni kívánt céllal (például a kedvezményes bánásmód olyan kedvezmények igénybevételét segíti elő, amelyek az anyaállammal nem azonos nemzetiségű külföldi állampolgárok számára is elérhetőek).

e. KÖVETKEZTETÉSEK

A kisebbségek védelméért elsősorban a lakóhelyük szerinti állam tartozik felelőséggel. A Bizottság tudomásul veszi ugyanakkor, hogy az anyaállamok szintén szerepet játszanak nemzettársaik védelmében és megőrzésében, az őket összekötő nyelvi és kulturális kötelek szorosan tartásának céljával. Európa az egymásba fonódó nyelvi és kulturális hagyományok sokféleségén alapuló kulturális egységként fejlődött; a kulturális sokféleség gazdagságot jelent, és e gazdagság elfogadása az európai béke és stabilitás előfeltétele.

A Bizottság ugyanakkor úgy véli, hogy a kisebbségvédelem jelenlegi kereteinek tiszteletben tartása elsőbbséget kell, hogy élvezzen. Európai kezdeményezések kereteiben e területen két- és többoldalú szerződések jöttek létre. A szerződéses megközelítés hatékonyságát aláaknázhatja, ha ezeket a szerződéseket nem jóhiszeműen és az államok közötti jószomszédi kapcsolatok alapelveinek fényében értelmeznék és hajtánák végre.

Az államok által elfogadott, a nemzettársaikhoz tartozó személyek részére kedvezményeket megállapító egyoldalú intézkedések – aminek gyakorlata a Bizottság véleménye szerint még nem rendelkezik elégséges hagyománnyal (diuturnitas) ahhoz, hogy nemzetközi szokássá váljon – csak akkor jogszerűek, ha az államok területi szuverenitásának, a megkötött szerződések betartásának (pacta sunt servanda), az államok közötti baráti kapcsolatok és az emberi jogok és alapvető szabadságok tisztelete, különösen a hátrányos megkülönböztetés tilalmának alapelveit tiszteletben tartják.

Ezeknek az alapelveknek a tiszteletben tartása azt igényelheti, hogy a szóban forgó intézkedések bizonyos sajátosságait figyelembe vegyék, így különösen:

- Az állam kibocsáthat idegen állampolgárokra vonatkozó jogi aktusokat, amennyiben ezek hatása határain belül érvényesül.

- Amikor e jogi aktusok célja, hogy hatásukat idegen állampolgárokra nézve külföldön fejtsék ki, azokon a területeken, amelyek nincsenek lefedve az anyaországnak az érintett állampolgárság szerinti államok egyetértésének vélelmezését megengedő szerződésekkel vagy nemzetközi szokásokkal, az ilyen egyetértést bármely intézkedés végrehajtása előtt ki kell kérni.

- Az állam nem ruházhat kvázi hivatalos feladatokat egy más államban bejegyzett nem kormányzati egyesületre. Bármilyen igazolás az állampolgárság szerinti államban (in situ) csak a konzuli hatóságok közbejöttével szerezhető meg, ez utóbbiak általánosan elfogadott rendeltetését is figyelembe véve. Előnyös, ha a vonatkozó törvények és rendeletek pontos kritériumok felsorolásával határozzák meg alkalmazási körüket. Az egyesületek tájékoztatással szolgálhatnak e kritériumok tekintetében az azokat alátámasztó hivatalos dokumentumok hiánya esetén.

- A nemzettársaiknak nyújtott kedvezményes bánásmódot szabályzó egyoldalú intézkedések, a lakóhely szerinti állam azokba történő kifejezett beleegyezése vagy azok hallgatóságos, de egyértelmű elfogadása nélkül nem érinthetnek olyan területeket, amelyeket kétoldalú szerződések már nyilvánvalóan szabályoznak. A kétoldalú szerződések végrehajtását, vagy értelmezését érintő viták esetén a rendelkezésre álló valamennyi vitarendezési eljárást jóhiszeműen igénybe kell venni, és egyoldalú intézkedések csak annyiban hozhatók az anyaország részéről, amennyiben ezek az eljárások nem bizonyultak eredményesnek.

- Az anyaország által kibocsátott közigazgatási okmány csak tulajdonosának a vonatkozó törvények és rendeletek alapján járó kedvezményekre történő jogosultságát igazolhatja.

- A nemzettársai kisebbségekhez tartozó személyeknek az oktatás és kultúra területén az anyaország annyiban biztosíthat kedvezményes bánásmódot, amennyiben ez a kulturális kapcsolatok erősítésének legitim célját követi, és e célhoz mértén arányos.

- Az oktatáson és kultúrán kívüli területeken kedvezményes bánásmód csak kivételes esetekben adható, amennyiben ez legitim célt követ, és a célhoz mértén arányos.

[...]

A ROMÁK JOGI HELYZETE EURÓPÁBAN¹ 1557 (2002) SZÁMÚ AJÁNLÁS²

1. Közel tíz évvel ezelőtt a „Cigányok Európában” című, 1203 (1993) számú Ajánlásában a Közgyűlés hangsúlyozta a cigányok különleges védelmének szükségességét, és elítélte az Európa Tanács tagállamaiban ellenük irányuló hátrányos megkülönböztetés különböző formáit. Bár a nemzetközi szervezetek, a nemzeti kormányok, a helyi hatóságok és a civil szervezetek jelentős erőfeszítéseket tettek, az Ajánlásban kitűzött célok csak részben valósultak meg.

2. A Közgyűlés utal az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Európai Védelméről szóló Egyezményére (1950), a Kínzás és az embertelen és megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzéséről szóló európai Egyezményre (1987), a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai Chartájára (1992), a Nemzeti kisebbségek védelméről szóló Keretegyezményre (1995) és a módosított Európai Szociális Chartára (1996).

3. A romák napjainkban még mindig diszkrimináció, marginalizáció és szegregáció áldozatai. Hátrányos megkülönböztetésük elterjedt a közélet és a magánélet minden területén, beleértve a közterületekhez, az oktatáshoz, a munka világához, az egészségügyi ellátáshoz és a lakhatáshoz való hozzáférést éppúgy, mint a határátlépéshez való jogot és a menekültügyi eljárásokat. A romák marginalizációja, valamint gazdasági és szociális szegregációja az általában a legsebezhetőbb társadalmi csoportokat érintő etnikai diszkriminációba fordul.

4. A romák különleges kisebbségi csoportot alkotnak, mivel kettős kisebbségi státusszal rendelkeznek. Etnikai közösséget képeznek, és legtöbbször a társadalom szociálisan hátrányos helyzetű csoportjaiba tartozik.

5. A romák többsége meglehetősen súlyos gazdasági helyzettel szembesül az Európa Tanács legtöbb tagállamában. A szociális területen tett erőfeszítések ellenére a piacgazdaság, és különösen annak neoliberais változata, még a legfejlettebb euró-

---

¹ Jelentés angol nyelvű szövegéből fordította Simon Zoltán. A szövegben az Ajánlás eredeti lábjegyzetei szerepelnek, a szerkesztői és fordítói megjegyzéseket külön jelöltük. A Jelentésben használt „roma” kategória kiterjed a „cigány”, „szinti” és „utazó népesség” kategóriákra is.

² A Közgyűlés nyilvánossága előtt lefolytatott vita 2002. április 25-én zajlott (15. ülés). (Ehhez lásd Doc. 9397 a Jogi és Emberi Jogi Bizottság jelentése, jelentéstező: Tabajdi Csaba, Doc. 9417 a Migrációs, Menekültügyi és Népesedési Bizottság véleménye, véleményező: Boriss Cilevics, valamint Doc. 9424 a Kulturális, Tudományos és Oktatási Bizottság véleménye, véleményező: Marlene Rupprecht). A végleges szöveget az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése 2002. április 25-én fogadta el (15. ülés).

pai államokban is a társadalom peremére sodorta a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokat, köztük a romákat. Közép- és Kelet-Európában a gazdasági és politikai átmenet tovább súlyosbította szociálisan hátrányos helyzetüket.

6. Jogilag a roma közösséget továbbra sem ismerik el etnikai vagy nemzeti kisebbségi csoportként valamennyi tagállamban, így az nem minden érintett országban élvezzi az e státusból fakadó jogokat. A romákat valamennyi tagállamban etnikai vagy nemzeti kisebbségi csoportként kell elismerni, és biztosítani kell számukra kisebbségi jogaikat. A a Nemzeti kisebbségek védelméről szóló Keretegyezmény és a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai Chartája érvényes és alkalmazandó.

7. A romák migrációjának* természete és iránya a közelmúltban megváltozott. Illegális jellege érezhetően nőtt, és a korábbi tranzit-országok is végcélokká váltak. Az elmúlt tíz év etnikai konfliktusai és polgárháborúi Európa egyes részein felerősítették a romák elvándorlását. Ennek mértéke ma sem haladja meg a Közép- és Kelet-Európából kiinduló migráció általános nagyságrendjét. A romák vándorlásának sajátos természete azonban fokozott közfigyelmet vált ki, mivel általában nem egyéni, magányos vállalkozásról, hanem a nagyobb vagy kisebb roma családok közös ügyéről van szó. Időközben több állam olyan szabályokat léptetett életbe vagy olyan gyakorlatot rendszeresített, amelyek egyértelműen a romáknak az országba való bejutását kívánják megakadályozni, és amelyek közvetlenül vagy közvetetten diszkriminálják őket.

8. Bizalomnövelő és tanácsadó intézkedések sorát kell bevezetni a Közép- és Kelet-Európából érkezett, de már Nyugat-Európa országaiban élő roma kivándorlók segítése és további marginalizációjuk megelőzése érdekében. Hatékony támogatást kell biztosítani a szülőföldjükre hazatérő roma kivándoroltak újbóli beilleszkedéséhez is.

9. A romák – mint teljes jogú polgárai az államnak, amelyben élnek – azonos jogokkal és kötelezettségekkel kell rendelkezzenek, mint bárki más. Szabad helyváltoztatáshoz való jogukat el kell ismerni. A többségi társadalom és a romák között aszimmetrikusan oszlik meg a társadalmi felelősség lehetőségeik, valamint az eltérő mértékben birtokolt gazdasági, politikai, kulturális és szociális erőforrások tükrében. A többségi társadalomnak a romákat asszimiláció nélkül kell befogadnia, és támogatnia kell őket, mint hátrányos helyzetű társadalmi csoportot. A romáknak el kell fogadniuk a társadalom egészét irányító szabályokat. Felhívhatók, hogy legyenek kezdeményezőbbek saját problémáik kezelésében, aminek az állam által biztosított megfelelő körülményekhez, támogatáshoz és kezdeményezésekhez kell kapcsolódnia.

10. Az Európa Tanács tagállamainak bátorítaniuk kellene a romákat, hogy hozzák létre szervezeteiket, és szavazóként, jelöltként, vagy a nemzeti parlamentek tagjai-

---

* *A Jelentés magyar nyelvű fordítása a fogalmi pontosság kedvéért több esetben a „migráció” kifejezés latin eredetű formáját használja. Ennek jelentéstartalma a szövegben legtöbbször – de nem minden esetben – a romák államok közti (ki)vándorlását takarja. (A fordító megjegyzése.)*

ként vegyenek részt a politikai rendszerben. Ösztönözni kellene a meghatározó politikai pártokat, hogy választási listáikon a bejutó helyeken szerepeltessenek romákat. Bátorítani kell az államokat, hogy dolgozzanak ki és valósítsanak meg olyan politikákat, amelyek elősegítik a romák teljes körű részvételét a közéletben és a közigazgatás minden szintjén, valamint erősítik demokratikus önszerveződésüket. A roma közösségeknek, szervezeteknek és politikai pártoknak teljes körű részvételi lehetőséget kell kapniuk a jelenlegi helyzetük javítását célzó programok kidolgozásában, végrehajtásában és ellenőrzésében.

11. A roma nők helyzete javításra szorul, hiszen ők meghatározó szerepet játszanak a roma családok életkörülményeinek javításában. A roma nőket – mint romát, mint nőt, és mint szociálisan hátrányos helyzetű csoporthoz tartozó személyt – hármas diszkrimináció sújtja.

12. A Közgyűlés szorgalmazza a média szereplői körében annak tudatosítását, hogy különleges felelősséggel rendelkeznek a romák és a többségi társadalom közti párbeszéd kialakításában, a társadalomban élő hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemben, a roma kultúra és a romák által a saját helyzetük javítása érdekében kifejtett erőfeszítések megismertetésében, valamint a társadalmi integrációjukkal kapcsolatos pozitív példák bemutatásában.

13. A Közgyűlés elismeri, hogy szükséges megerősíteni, tisztázni és összehangolni

a) az európai multilaterális szervezetek, így az Európa Tanács, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, valamint az Európai Unió romákat érintő tevékenységét

b) az Európa Tanács különböző – az európai romák helyzetét érintő kezdeményezések, jelentések, ajánlások és programok kidolgozásával és ellenőrzésével foglalkozó – testületeinek tevékenységét

14. Az Európai Unió számára egy jövőbeli közös „alkotmányt” kidolgozó Konvent felkérte a civil társadalmat, hogy tegyen észrevételeket és javaslatokat. A roma közösségeknek és szervezeteknek nem szabadna elszalasztaniuk a kínálkozó alkalmat, hogy kifejtssék nézeteiket.

15. Az Európa Tanács fontos szerepet játszhat, és fontos szerepet kell játszania a romák jogi státuszának, egyenlő elbírálásának és életkörülményeinek rendezésében. A Közgyűlés felhívja a tagállamokat, hogy teljesítsék az európai romák helyzetének javításához szükséges hat alapkövetelményt:

a) rendezzék a romák jogi státuszát

i) ismerjék el a romákat etnikai vagy nemzeti kisebbségi csoporthoz tartozó személyekként

ii) ismerjék el a roma közösségek kisebbségi csoport státuszát

iii) szavatolják a romák egyéni és közösségi kisebbségi jogait

iv) biztosítsák az országukban jogszerűen tartózkodó romák számára a személyi igazolvánnyal való rendelkezés legteljesebb lehetőségét azokban az államokban, ahol ilyen okmány létezik

v) írják alá, ratifikálják, és alkalmazzák teljes körűen a a Nemzeti kisebbségek védelméről szóló Keretegyezményt, valamint a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai Chartáját

vi) szavatolják a romák számára a módosított Európai Szociális Charta által védett szociális jogokat

b) dolgozzanak ki és valósítsanak meg speciális programokat a romák és közösségeik – mint kisebbségi csoportok – társadalmi integrációjának elősegítése érdekében, és biztosítsák részvételüket a helyi, regionális, nemzeti és európai szintű döntéshozatalban

i) dolgozzanak ki és hajtsanak végre a romák problémáival foglalkozó átfogó politikákat, amelyek magukban foglalják a gazdasági, szociális és kulturális területeket

ii) erősítsék a romák és közösségeik, valamint a társadalom más csoportjai közti párbeszédet

iii) vonják be a romák képviselőit a maguk és közösségeik helyzetének javítását célzó programok kidolgozásába, megvalósításába és ellenőrzésébe a döntéshozatal valamennyi szintjén. Ez az együttműködés nem korlátozódhat konzultációra, hanem valódi partnerségnek kell lennie.

iv) szorgalmazzák a roma képviselők jelenlétét a nemzeti parlamentekben, illetve a választott roma képviselők részvételét a regionális és helyi jogalkotásban, valamint végrehajtó testületekben

v) támogassák a régiók közti együttműködést, hogy a romákat érintő problémák az ő aktív részvételükkel nyerjenek megoldást

vi) erősítsék a romák és közösségeik jogi helyzetének rendezését és életkörülményeik javítását célzó ajánlások és speciális programok végrehajtásának alapos és rendszeres ellenőrzését

c) szavatoljanak a romák – mint etnikai vagy nemzeti kisebbségi csoport – számára egyenlő bánásmódot az oktatás, a munka világa, a lakhatás, az egészségügyi ellátás és a közellátás területén. A tagállamok fordítsanak különös figyelmet arra, hogy

i) biztosítsanak esélyegyenlőséget a romák számára a munkaerő-piacon

ii) biztosítsák a roma diákok részvételének lehetőségét az oktatás minden szintjén, az óvodától az egyetemig

iii) dolgozzanak ki olyan intézkedéseket, amelyek biztosítják, hogy a roma közösségeket közvetlenül érintő közszolgáltatásokban – így az alap- és középfokú iskolákban, a szociális jóléti intézményekben, az egészségügyi alapellátás helyi intézményeiben és a helyi közigazgatásban – romákat alkalmazzanak

iv) biztosítsák a szükséges költségvetési támogatást a már létező roma intézmények fejlesztéséhez, és segítsék a roma közösségeket a nélkülözhetetlen technikai ismeretek átadásával

v) akadályozzák meg a roma gyermekek elkülönített oktatását, különös tekintettel az őket az értelmi fogyatékosok számára fenntartott iskolákba vagy osztályokba irányító gyakorlatra

d) dolgozzanak ki és valósítsanak meg pozitív intézkedéseket és különleges bánásmódot a szociálisan hátrányos helyzetű társadalmi rétegek számára – beleértve a romákat, mint szociálisan hátrányos helyzetű közösséget – az oktatás, a munka világa és a lakhatás területén

i) biztosítsanak hosszú távú költségvetési támogatást a – romákat is magukban foglaló – szociálisan hátrányos helyzetű csoportokat célzó jövedelemnövelő programokhoz

ii) biztosítsák, hogy a kormányok által meghirdetett lakásprogramok hozzáférhetőek legyenek a szociálisan hátrányos helyzetű családok, így a roma családok számára is

iii) költségvetési támogatást és technikai ismereteket a romák számára településeik állagának javításához

iv) forduljanak az Európa Tanács Fejlesztési Bankjához a romák életkörülményeinek javítását és gazdasági függetlenségük biztosítását szolgáló, velük együtt kidolgozott átfogó programok finanszírozása érdekében

e) tegyenek különleges intézkedéseket és hozzanak létre szakosított intézményeket a roma nyelv, kultúra, hagyományok és identitás védelme érdekében

i) segítsék és támogassák a roma nyelv oktatását

ii) bátorítsák a roma szülőket, hogy gyermekeiket általános iskolába, középiskolába és főiskolára vagy egyetemre járassák, valamint tájékoztassák őket megfelelő módon az oktatás szükségességéről

iii) ismertessék meg jobban a roma kultúrát a többségi társadalommal

iv) biztosítsák, hogy a tankönyvek tartalmazzanak a roma történelemre és kultúrára vonatkozó ismereteket

v) foglalkoztassanak roma pedagógusokat, különösen a jelentős roma népességgel rendelkező térségekben

f) küzdjenek a rasszizmus, az idegengyűlölet és az intolerancia ellen helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi szinten, és biztosítsák a romák számára a hátrányos megkülönböztetéstől mentes bánásmódot

i) fogadjanak el és hajtsanak végre átfogó anti-diszkriminációs törvényeket valamennyi tagállamban

ii) ratifikálják mielőbb az Emberi Jogok Európai Egyezményének 12. számú Jegyzőkönyvét, amennyiben ezt mindeddig nem tették meg

iii) állítsanak fel konfliktusmegelőző és -kezelő testületeket regionális és helyi szinten

iv) fogadjanak el és hajtsanak végre átfogó anti-diszkriminációs törvényeket, amelyek összhangban állnak az Európai Bizottság által kibocsátott, a személyek között a faji vagy etnikai hovatartozáson alapuló különbségtételt tiltó, az egyenlő bánásmód elvét megvalósító és az európai országok anti-diszkriminációs jogalkotásához iránymutatást jelentő 2000/43/EK számú irányelvével

v) nyújtsanak számottevő támogatást a romák egyéni és közösségi kisebbségi jogait védő civil szervezeteknek

vi) fordítsanak kiemelt figyelmet a romákat sújtó hátrányos megkülönböztetés jelenségeire, különösen az oktatásban és a munka világában

vii) alapozzák a faji diszkrimináció elleni küzdelmet valós statisztikai adatokra, és védelmezzék a romákat az adatokkal való visszaélésre alkalmas szolgáltató és nem önkéntes adatgyűjtéssel szemben

viii) erősítsék a romákkal szembeni hátrányos megkülönböztetés feltáró monitoring rendszert helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi szinten

ix) ügyeljenek arra, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményében, valamint menekültek helyzetéről szóló Genfi Egyezményben (1951) és annak 1967-es jegyzőkönyvében rögzített jogok teljes körűen és hátrányos megkülönböztetés nélkül biztosítottak legyenek a romák számára

x) fordítsanak kiemelt figyelmet a romák problémáira az állampolgárság megszerzése vagy elvesztése, a határvédelmi intézkedések és politikák terén

xi) szavatolják, hogy a migráció ellenőrzése érdekében kidolgozott szabályok és politikák nem jelentenek hátrányos megkülönböztetést a roma kivándorlókkal szemben

16. A Közgyűlés ajánlja a Miniszteri Bizottságnak, hogy

i) támogassa egy demokratikusan létrehozott Európai Roma Konzultatív Fórum kialakítását, amely megjelenítheti és közvetítheti a romák és közösségeik véleményét, illetve tanácsadó testületként szolgálhat az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága és Parlamenti Közgyűlése, valamint az Európai Unió intézményei számára

ii) hozza létre a romák egyéni és közösségi kisebbségi jogai megsértésének esetével foglalkozó Európai Roma Ombudsman intézményét

iii) állítson fel egy kis létszámú Európai Roma Kutatási és Képzési Központot az Európa Tanács Európai Ifjúsági Központjához kapcsolódóan, amely lehetővé tenné a romák integrációja során a tagállamokban helyi, regionális és nemzeti szinten nyert kedvező tapasztalatok hatékony cseréjét, valamint a roma és a többségi társadalomból érkező szakértők képzésének koordinációját

iv) vegye fontolóra a roma munkatársak alkalmazását a szervezet Főtitkárságán

v) hozzon létre egy Európai Roma Szolidaritási Alapot az Európa Tanács tagállamai és más multilaterális nemzetközi szervezetek önkéntes adományaiból

vi) dolgozza ki az Emberi Jogok Európai Egyezményének a kisebbségekhez tartozó személyek jogairól szóló kiegészítő jegyzőkönyvét

vii) erősítse meg a monitoring tevékenységet, és fokozottan támogassa a már létező nemzetközi dokumentumokban foglalt kezdeményezések és ajánlások megvalósítását.

1334. számú határozat (2003)¹
AZ AUTONÓM RÉGIÓK POZITÍV TAPASZTALATAI
MINT A KONFLIKTUSOK MEGOLDÁSÁNAK
LEHETSÉGES ESZKÖZEI EURÓPÁBAN

1. Az intenzitásukban változó és a gyakran az államokon belüli megoldatlan konfliktusokból eredő feszültségek újjáéledése Európában továbbra is nyugtalanítja a Parlamenti Közgyűlést. Csakugyan, a legtöbb politikai válság manapság Európában az államokon belül keletkezik.

2. E feszültségek részben azon területi változásokból és új államok kialakulásából erednek, melyek a két világháborút és a hajdani kommunista rendszer 1990-es évekbeli összeomlását követték.

3. A feszültségek a nemzetállam azon fogalmának szükségszerű átalakulását tükrözik, mely a nemzeti szuverenitást és kulturális homogenitást elengedhetetlennek tartotta. Manapság, különösen a demokrácia és a nemzetközi jog gyakorlatában végbement fejlődéseket tekintve, az államok új követelményekkel néznek szembe.

4. A mai konfliktusok legnagyobb része az államok oszthatatlanságának elve és az identitás elve közötti kettősségre vezethető vissza, és az államok és az identitásuk megőrzéséhez való jogot követelő kisebbségi csoportok közötti feszültségben gyökeredzik.

5. Ma az európai államok többsége különböző identitású közösségekből áll. Némelyek közülük saját intézményeket és olyan speciális törvényeket követelnek, melyek elősegítik egyedi kultúrájuk kifejezésre juttatását.

6. Az államoknak olyan rugalmas alkotmányos és törvényhozói intézkedések bevezetésével kell meggátolni a feszültségek kialakulását, melyek megfelelnek a kisebbségek elvárásainak. Akár átruházott, akár a központi kormányzattal megosztott hatalmat adva a kisebbségeknek, az államoknak alkalmuk nyílhat a területi egység és integritás elvének és a kulturális sokszínűség elvének összehangolására.

7. Az Európa Tanács elkötelezi magát a béke és az erőszak megelőzése mellett, melyek az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság nélkülözhetetlen feltételei, és úgy gondolja, hogy az autonóm régiók pozitív tapasztalatai a belpolitikai konfliktusok megoldásában lehetséges források lehetnek.

8. Számos európai állam enyhítette belső feszültségeit, vagy ezen az úton halad olyan területi vagy kulturális autonómia bevezetésével, mely a belső konfliktusok megoldását elősegítő elveket és konkrét intézkedéseket foglal magába.

---

¹ Fordította Császár Ivett. A határozatot a Politikai Bizottság Doc. 9824. sz. jelentése (jelentéstevő: Andreas Gross képviselő) és a Jogi és Emberi Jogi Bizottság Doc. 9837. sz. véleménye (véleményező: Erik Jürgens képviselő) alapján 2003. június 24-én fogadta el az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése.

9. Az autonómia fogalmához tagadhatatlanul negatív másodlagos tartalmak is társulnak. Tekinthető úgy, mint az állam területi integritását veszélyeztető, az elszakadáshoz vezető első lépés, de kevés bizonyíték támasztja alá ezt a szemléletet.

10. Az autonómia, miként azt a jogállamiságot tisztelő olyan államokban alkalmazták, melyek állampolgáraik számára biztosítják az alapvető jogokat és szabadságokat, leginkább egy alállami berendezkedésnek tekinthető, mely az államon belüli kisebbség számára lehetővé teszi jogaik gyakorlását és kulturális identitásuk megőrzését, ugyanakkor garanciákat biztosít az állam egységének, szuverenitásának és területi integritásának megőrzésére.

11. A „területi autonómia” kifejezés olyan, általában szuverén állam által elfogadott rendelkezésre utal, melynek során egy bizonyos terület lakosságát szélesebb jogkörrel ruházzák fel, mely tükrözi speciális földrajzi helyzetüket, valamint védi és elősegíti kulturális és vallási hagyományait. A „kulturális autonómia” kifejezés a nyelvi és kulturális jogok gyakorlásának lehetővé tételét jelenti. Az esetek többségében ennek együtt kell járnia a decentralizáció elvének alkalmazásával.

12. Az Európa Tanács legtöbb tagállamának alkotmánya nem ismeri el az egyoldalú elszakadás jogát. Azonban az oszthatatlanság nem tévesztendő össze az egységes állam fogalmával, így az állam oszthatatlansága összeegyeztethető az autonómiával, a regionalizmussal és a föderalizmussal.

13. Az autonóm státusz különböző típusú állami berendezkedések esetében alkalmazható, kezdve az egységes államok decentralizációjától a hatalmi ágak valódi, akár szimmetrikus, akár aszimmetrikus megosztásáig a regionális vagy föderatív államokban.

14. A múltban az autonómiát két lépcsőben vezették be és három forrásból táplálkozott: központosított államok alakulását követően regionális egységek által létrehozva, a területi feszültségek megoldása érdekében bevezetve, vagy a nemzetközi közösség által támogatva.

15. Az autonómia nem csodaszer, az általa kínált megoldási lehetőségeket nem lehet univerzálisan érvényesnek és alkalmazhatónak tekinteni. A sikertelenségért azonban nem magát az autonómiát kell okolni, hanem a körülményeket, melyek közt alkalmazták. Az autonóm státuszt mindig az adott terület földrajzára, történelmére és kultúrájára kell szabni, továbbá a speciális esetek és konfliktusokkal terhes zónák különböző jellegzetességeire.

16. A belső feszültségek enyhítésének szándékával a központi kormányzatoknak megértően kell felelniük a kisebbségi csoportoknak a saját ügyei független kezelésében való nagyobb szabadság iránti kérelmére, különösen ha e csoportok jelentős méretűek és régóta a területen élnek. Ugyanakkor az autonómia biztosítása soha nem keltheti egy közösségben azt a benyomást, hogy az önkormányzat kizárólag az adott közösség érdekében működik.

17. A sikeres autonómia függ az államon belüli többségek és kisebbségek, valamint maguk a kisebbségek közötti kiegyensúlyozott kapcsolattól. Az autonóm státusznak tisztelnie kell az egyenlőség és a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvét, és az államok területi integritásán és szuverenitásán kell alapulnia.

18. Nagyon fontos, hogy a sokasodó kedvezmények, melyeket az autonóm egységek jogaik folytán élveznek, nem áshatják alá az államok nemzetközileg elismert határait.

19. Az autonómia értelmezése, alkalmazása és kezelése az állam hatáskörébe tartozik és a nemzeti parlament és intézményei elhatározásának és indítékának függvénye.

20. A pozitív megkülönböztetés, azaz a központi kormány szerveiben való kedvezményes képviselő, során hatékonyabban be lehet vonni egy kisebbséget, vagy kisebbségeket a nemzeti ügyek kezelésébe.

21. Alapvető jelentőségű olyan különleges intézkedések megtétele, melyek a „kisebbségeken belüli kisebbségeket” védik és biztosítják, hogy a többség és más kisebbségek ne érezzék magukat veszélyeztetve egy autonóm egységre hárított hatáskörök miatt. Az autonóm egységekben is alkalmazni kell a Nemzeti kisebbségek védelméről szóló Keretegyezményt (E.T.S. 157.) a kisebbségeken belüli kisebbségek érdekében.

22. A Közgyűlés azzal a felhívással fordul a tagállamok kormányaihoz, hogy az autonóm státusz biztosításakor tartsák tiszteletben az alábbi alapvető elveket:

i) az autonóm státusznak, mely természetéből adódóan a központi és az autonóm hatóságok közötti együttműködéstől és összhangtól függ, az érintett felek közti megállapodáson kell alapulnia;

ii) a központi és autonóm hatóságoknak el kell ismerniük, hogy az autonóm státusz egy dinamikus folyamat része és mindig új tárgyalások tárgya lehet;

iii) helyénvaló lenne az autonóm státuszt biztosító törvényeket és alapelveket az államok alkotmányaiba, semmint csak törvényeikbe foglalni, következésképp módosítást csak az alkotmánnyal összhangban lehet eszközölni. Későbbi viták elkerülése végett az autonóm státuszról szóló megállapodásnak világosan meg kell határoznia a központi és autonóm hatóságok közötti hatalommegosztást;

iv) az autonóm státuszról szóló megállapodásoknak biztosítaniuk kell az autonóm hatóságoknak a döntéshozatalban és a közügyek irányításában való megfelelő képviselőletét és hatékony részvételét;

v) az autonóm egységek számára az autonóm státusznak biztosítania kell a helyi szinten demokratikusan választott törvényhozói és végrehajtó hatóságokat;

vi) az autonóm státusznak biztosítania kell azokat az anyagi eszközöket és/vagy átutalásokat, melyek lehetővé teszik az autonóm hatóságok számára a központi kormány által rájuk testált külön hatáskör gyakorlását;

vii) a hatalommal való visszaélés megakadályozásának érdekében, a központi és autonóm hatóságok közti viták megoldására speciális mechanizmus felállításáról kell gondoskodni;

viii) amennyiben a központi és autonóm hatóságok közötti feszültségek nem enyhülnek, a nemzetközi közösségnek kell fenntartani a tárgyalási folyamatot;

ix) az autonóm egységekre való hatalom átruházása szükségszerűen az ott élő kisebbségek jogainak védelmét kell szolgálnia.